

PMIEK Zeeland

Plan van Aanpak voor Integraal Programmeren

april 2023



Impact op morgen.

Inhoudsopgave

Deel 1: Inleiding	Deel 2: Integraal programmeren en het PMIEK	Deel 3: Stap 0: Startnotitie
Deel 4: Stap 1: Verkrijgen van inzicht	Deel 5: Stap 2: Energievisie en afwegingskader	Deel 6: Stap 3: Ontwikkelvarianten
Deel 7: Stap 4: Afwegen en kiezen	Deel 8: Stap 5: Borging en ruimtelijke vertaling	Deel 9: Risico's en aandachtspunten

Deel 1:

Inleiding

Waarom doen we dit?

Zeeland is een provincie bomvol energie. Er is veel energie nodig, en er wordt veel energie geproduceerd. De ontwikkelingen in het Zeeuwse energiesysteem gaan snel, mede door de wens te verduurzamen, maar ook door de huidige geopolitieke situatie. Denk aan toenemend gebruik van (groene) waterstof, elektrificatie van grote industriële productieprocessen, aanlanding van grootschalige windparken op zee, de realisatie van zonnenvelden op land, en de productie en de invoeding van groen gas. Deze ontwikkelingen zorgen voor een toenemende druk op m.n. het elektriciteitsnet, waardoor netcongestie ook voor Zeeland steeds dichterbij komt en voor sommige delen – zoals in Tholen, al dagelijkse realiteit is.

Het toekomstige Zeeuwse energiesysteem

Het huidige energiesysteem is niet ingericht op deze grote veranderingen. Om de energietransitie te faciliteren en versnellen, en de impact van netcongestie te verminderen, zijn er ingrijpende veranderingen in het Zeeuwse energiesysteem nodig. Grote investeringen in de energie-infrastructuur, aanpassingen in het energiesysteem, in ruimtelijke planning, in wetgeving en beleid zijn essentieel.

Onze gezamenlijk uitdaging

Dit is niet alleen een uitdaging voor de netbeheerders, maar een gezamenlijke uitdaging, aangezien het alle Zeeuwen gaat raken. We slagen alleen als we toekomstbestendige keuzes maken om opwekcapaciteit, landbouw, mobiliteit, industrie, en gebouwde omgeving te verduurzamen, als we zo slim mogelijk omgaan met de capaciteit op het huidige elektriciteitsnet, energieverbruik, conversie en distributie. Met daarbij voldoende aandacht voor de natuurwaarden,

leefbaarheid, versterking van economische kracht, en behoud van unieke landschappelijke kwaliteiten die Zeeland Zeeland maken. De afwegingen zijn complex en vragen nieuwe samenwerkingen.

Integraal programmeren

Om dit proces te ondersteunen is een nieuw concept ontwikkeld: integraal programmeren. De provincies zijn gevraagd om de regisseur te zijn van dit proces. Minister Jetten heeft middels een kamerbrief¹ aangekondigd (o.b.v. bestuurlijke afspraken tussen Rijk en medeoverheden), dat alle provincies aan de slag gaan met het opstellen van een startnotitie, die ingaat op het uit te voeren programmeringsproces. Hoe we in Zeeland samen invulling geven aan het concept van integraal programmeren, lees je in dit plan: de startnotitie voor de Provincie Zeeland.

Het resultaat: een PMIEK Zeeland

Wanneer we gezamenlijk het proces van integraal programmeren goed doorlopen, hebben we een gedragen overzicht van slimme oplossingen bedacht om netcongestie in de toekomst te voorkomen, en gelijktijdig de gewenste ontwikkelingen in Zeeland met een ontwikkelend energiesysteem te faciliteren. We hebben bepaald welke investeringen in het energiesysteem – voor zowel warmte, elektriciteit, waterstof, groen gas, écht het belangrijkste zijn en versneld uitgevoerd dienen te worden. Dit overzicht is het PMIEK Zeeland – het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (zie deel 2), en landt in de investeringsplannen van de netbeheerders. Naast het feit dat het PMIEK Zeeland een verplichting is vanuit het Rijk, is het vooral een kans om samen vorm te geven aan het toekomstbestendige energiesysteem van Zeeland.



Aanleiding, doel en scope

Aanleiding plan van aanpak

Vorig jaar hebben we een pilot uitgevoerd, samen met de gemeenten, Provincie en netbeheerder Stedin in Zeeuws-Vlaanderen rond integraal programmeren voor een toekomstbestendig energiesysteem. Met een aantal regionale en landelijke stakeholders is de pilot in korte tijd uitgevoerd. De pilot was een exercitie om te kijken of het model voor integraal programmeren vanuit de landelijke Werkgroep Integraal Programmeren (WIP) in de praktijk werkt. De WIP werkt in opdracht van het Interbestuurlijk Management Overleg Energiesysteem, welke verantwoording aflegt aan het Interbestuurlijk Directeuren Overleg Klimaat & Energie (IDO K&E) en het BO K&E). Het model bevat 5 stappen voor integraal programmeren – zie deel 2 van dit plan. De pilot heeft, gelet op de korte doorlooptijd, de eerste 3 stappen doorlopen. De aanleiding voor dit plan van aanpak is dat dit proces van integraal programmeren nu in de hele Provincie Zeeland zal worden uitgevoerd. Hiervoor zal het plan van Zeeuws-Vlaanderen als basis dienen, aangevuld met de uitwerking van stap 4 en 5 van het programmeerproces.

Doel en scope

Het doel van het plan is om de 5 stappen van het sturingsmodel voor integraal programmeren te doorlopen in de Provincie Zeeland. Wanneer je deze stappen doorloopt, is het resultaat een bestuurlijk en maatschappelijk gedragen PMIEK Zeeland, wat nader wordt omschreven in deel 2. Het doel van integraal programmeren is dat de ontwikkeling van energie-infrastructuur, opslag, en conversie zo goed mogelijk aansluit bij de ontwikkelingen van industrie,

mobiliteit, gebouwde omgeving, opwek en landbouw. Dit betekent dat niet alles overal altijd kan, maar het betekent wel dat het energiesysteem juist die ontwikkelingen mogelijk maakt die het meest urgent en het belangrijkste zijn. In andere woorden: het energiesysteem creëert zoveel mogelijk maatschappelijke meerwaarde en zorgt dat energie- en klimaatdoelen kunnen worden gerealiseerd.

De scope van dit plan richt zich primair op het Zeeuwse energiesysteem. De focus ligt op de middellange en lange termijn projecten (2030-2040), zodat knelpunten in het toekomstige energiesysteem voorkomen of verminderd kunnen worden. Dit plan bevat zowel elementen uit de landelijke *Handreiking startnotitie programmeren regionale energie infrastructuur*², als ook het plan van aanpak voor integraal programmeren in Zeeuws-Vlaanderen.

Voor wie is dit plan?

Dit plan van aanpak is geschreven voor de opdrachtgever: Provincie Zeeland. Zij zal regie nemen voor het provinciaal integraal programmeren, en sturing geven aan het proces, wat samen met gemeenten, netbeheerders en andere stakeholders wordt vormgegeven. Dit plan zal bestuurlijk vastgesteld worden door Gedeputeerde Staten, als startnotitie van integraal programmeren. De gemeenteraden van de Zeeuwse gemeenten en Provinciale Staten stellen de resultaten van stap 2 vast: de energievisie en het afwegingskader. Gedeputeerde Staten stelt uiteindelijk het PMIEK Zeeland vast, waarna Provinciale Staten het daaruit volgende Programma Energie-infrastructuur vaststelt. Dit besluitvormingsproces staat in meer detail beschreven in deel 7 van dit plan.

2: www.rvo.nl/onderwerpen/energiesysteem

Organisatie, urgentie en producten

Werkorganisatie en totstandkoming plan van aanpak

Dit plan is opgesteld in nauwe samenspraak met de Provincie en netbeheerder Stedin, onder begeleiding van TwynstraGudde. Daarnaast is het plan met de betrokken gemeenten besproken in een aantal workshops in vier deelgebieden van Zeeland: Schouwen-Duiveland & Tholen, Walcheren, de Bevelanden (Noord en Zuid) en Zeeuws-Vlaanderen. De resultaten van de pilot en het plan van aanpak voor integraal programmeren in Zeeuws-Vlaanderen lagen aan de basis van dit Zeeland-brede plan. In de uitvoering van de pilot is dit plan met een brede groep stakeholders besproken (hierna: stakeholders). Dat zijn vertegenwoordigers van: IPO, EZK, Gasunie, TenneT, Smart Delta Resources (SDR) en North Sea Port (NSP). Deze groep stakeholders heeft in een designsessie input meegegeven op dit plan. Dit plan van aanpak zal worden getoetst in de Energieraad Zeeland - waarin o.a. deelnemende gemeenten, netbeheerders, VNO-NCW en NSP zijn vertegenwoordigd, en worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten – zie ook deel 7.

Urgentie PMIEK 2023

Het tempo om te komen tot provinciale MIEK's ligt hoog. De eerste versie PMIEK is namelijk voorzien op 31 maart 2023, en zal dan op bestuurlijk, politiek en maatschappelijk draagvlak moeten rekenen. Voor Zeeuws-Vlaanderen is hiervoor een mooie basis gelegd in de pilot. Voor de andere Zeeuwse regio's lijkt het op dit moment een onhaalbare kaart om dit

uitgebreide proces zorgvuldig, met behoud van maatschappelijk en politiek-bestuurlijk draagvlak, en met voldoende kwaliteit, te doorlopen. Om deze redenen dient de huidige cyclus voor het PMIEK 2023 versneld te worden doorlopen om aansluiting te behouden op de cyclus van de investeringsplannen van de netbeheerders (2-jaarlijks). Deze korte cyclus is geen onderdeel van dit plan, maar wordt in bijlage 1 van dit document beknopt beschreven.

Tweejarige cyclus richting PMIEK 2025

De focus van dit plan ligt op de lange termijn, om toe te werken naar een PMIEK 2025. Dit plan doorloopt de stappen uit het sturingsmodel van de WIP zorgvuldig, en met behoud van maatschappelijk en politiek-bestuurlijk draagvlak.

Op te leveren producten

Dit plan resulteert in het opleveren van een aantal documenten, die deels een actualisering van producten uit de pilot betreffen:

- Energievisie (inclusief ontwikkelvarianten & narratieven)
- Afwegingskader
- Provinciaal MIEK Zeeland: een projectenlijst met prioritaire regionale energie-infrastructuur projecten voor Zeeland, met toelichtende fiches.
- Borging in provinciaal omgevingsbeleid, zoals het Programma Energie Infrastructuur (PEI) en lokale omgevingsvisies.

Raakvlakken andere opgaven en programma's

Integraal programmeren en het provinciaal MIEK staan niet op zichzelf. Er is een duidelijke relatie met acties die op de kortere en langere termijn bijdragen aan het realiseren van de aanpassingen aan het energiesysteem. In de uitvoering zien we overlap in andere programma's die ook onderdeel zijn van de ruimtelijke puzzel, en waarbij dezelfde stakeholders betrokken worden.

Samenhang met nationale MIEK

PMIEK-projecten kunnen een relatie hebben met NMIEK-projecten. Voor Zeeland zijn dat de 380kV-verbinding van de Bevelanden naar Terneuzen, de aanleg van de landelijke waterstofbackbone (Bevelanden en Zeeuws-Vlaanderen) en de aanlanding van wind-op-zee (bij Borssele en Terneuzen). De Provincie draagt zorg voor afstemming met het NMIEK en bewaakt actief de samenhang in de projecten, daar waar er raakvlakken zijn. Deze raakvlakken en afhankelijkheden worden nader beschreven in de projectfiches van het PMIEK.

Samenhang met RES Zeeland:

De Regionale Energiestrategie Zeeland (RES) kent een sterk

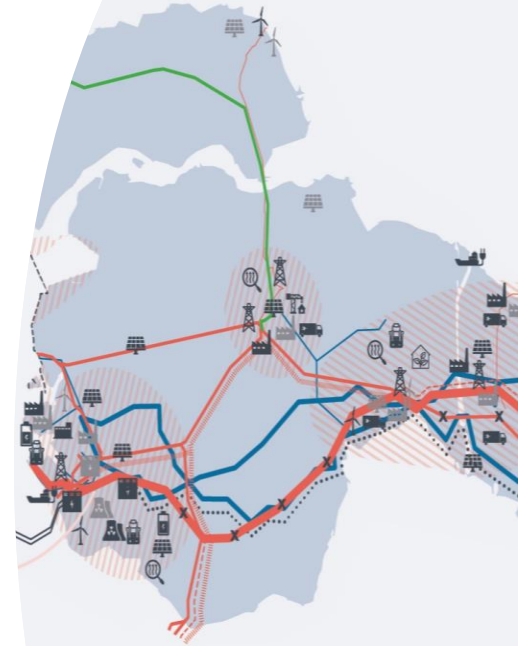
raakvlak met integraal programmeren. Want in de herijking van de RES (toewerkend naar een RES 2.0) zijn voor ons nieuwe interessante bouwstenen toegevoegd: het energiesysteem en gebiedsgericht werken. Op dit moment verkennen we waar we samen kunnen optrekken en wat de verwachte inzet en afstemming met gemeenteraden en PS is.

Samenhang met ruimtelijke arrangementen en NOVEX:

Het Rijk heeft de provincies gevraagd om te komen met ruimtelijke arrangementen, waarin alle ruimtelijke opgaven integraal worden bekeken. Daarnaast is er in Zeeland een NOVEX gebied, waarin ruimtelijke opgaven in samenhang worden besproken. Wij bekijken op dit moment welke afstemming er nodig is met deze trajecten.

Samenhang met taskforce netcongestie:

Vanuit de landelijke aanpak netcongestie (LAN), is de wens om regionale taskforces voor netcongestie in te richten, waarbij de bestuurders samenkomen in een 'energyboard' of energieraad. Deel 7 gaat uitgebreid in op de samenstelling en rol van de energieraad.



Deel 2:

Integraal programmeren en het PMIEK

Het programmeerproces

Wat is integraal programmeren?

De landelijke Werkgroep Integraal Programmeren² (WIP) definieert integraal programmeren als een gezamenlijk proces van in ieder geval overheden en netbeheerders. Dit proces is gericht op het ontwerpen en plannen (in tijd en plaats) van, en keuzes maken over, toekomstige energie-infrastructuur, opslag en conversie, in nauwe samenhang met ruimtelijke en sectorale planvorming voor vraag en aanbod (industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving, opwek, landbouw), op basis van een publieke afweging.

Uitgangspunten van integraal programmeren

- De blik op het energiesysteem van 2030 en 2050.
- Intersectoraal: het volledige speelveld van energievragers en –aanbieders vanuit alle sectoren worden meegenomen in de programmering.
- Alle energievormen: verschillende energievormen gaan steeds meer als één energiesysteem functioneren (systeemintegratie), denk aan: warmte, elektriciteit, waterstof, groen gas, CO₂.
- Verschillende schaalniveaus zijn betrokken: landelijk, provinciaal/regionaal en lokaal, met een toenemende wisselwerking.
- Interbestuurlijk: netbeheerders, gemeenten, Provincie, bedrijven en andere partijen uit diverse sectoren zijn betrokken.
- Iteratief: de programmeercyclus wordt elke 2 jaar doorlopen, in afstemming met de planvorming voor o.a. de RES, de CES, RMP, etc. Het PMIEK zal dan ook tweejaarlijks worden geactualiseerd, in lijn met het ritme van de investeringsprogramma's van de netbeheerders.

² De WIP bestaat uit vertegenwoordiging van IPO, VNG, NbNL, Ministeres van EZK en BZK, NP RES en TNO.

De programmeercyclus – het 5-stappen model

Ter ondersteuning van het proces van integraal programmeren ontwikkelt de WIP – in samenspraak met pilotregio's en andere initiatieven, een sturingsconcept om in 5 stappen een afwegings- en keuzeproces te doorlopen met de betrokken overheden en netbeheerders en in samenspraak met de betrokken stakeholders, en keuzes te maken in het faseren en prioriteren van investeringen in regionale energie-infrastructuur. Het proces is gevisualiseerd in figuur 1. De processtappen en de bijbehorende besluitvorming komen hierna verder aan bod. Het resultaat van integraal programmeren is een PMIEK, wat we op pagina 12 verder toelichten.



Figuur 1: De programmeercyclus in 5 stappen, ontwikkeld door de landelijke WIP.

Planning programmeerproces Zeeland

Figuur 2 toont de planning voor het te doorlopen programmeerproces voor het PMIEK Zeeland 2025.



Figuur 2: De planning van het programmeerproces voor het PMIEK Zeeland 2025.

Het PMIEK Zeeland

Het resultaat van (stap 1 t/m 4 van) integraal programmeren is een PMIEK - een lijst van de belangrijkste ontwikkelingen en projecten die essentieel zijn voor het energiesysteem van de toekomst. PMIEK staat voor Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat.

De doelen van het PMIEK Zeeland

- Bevorderen van realisatie en versnelling van de energie-infrastructuurprojecten van regionaal belang.
- Bevorderen van maatschappelijke/bestuurlijke keuzen over benodigde energie-infrastructuur of flexibiliteit in samenhang met de bijbehorende ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie.
- Borgen dat gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en bijbehorende energie-infrastructuurprojecten in samenhang worden ontwikkeld door overheden en netbeheerders.

Welke projecten landen in het PMIEK Zeeland?

Het PMIEK is een overzicht van energie-infrastructuurprojecten van regionaal belang die het meest bijdragen aan het realiseren van de regionale energievisie en het faciliteren van het halen van de regionale klimaatdoelen. Het PMIEK kan verschillende typen projecten van regionaal belang bevatten:

- Infrastructuur en flex (opslag, conversie) voor elektriciteit, waterstof, warmte, en mogelijk ook CO₂ of andere dragers.
- Projecten die een extra belang hebben, bijvoorbeeld omdat het regionale

belang van realisatie zeer groot is, omdat er versnelling nodig is, of omdat in de planvorming aangelopen wordt tegen grote belemmeringen.

- Een project kan enkelvoudig zijn (bijvoorbeeld een uitbreiding van een station), maar PMIEK-projecten kunnen ook clusters van samenhangende ingrepen in de energie-infrastructuur zijn. Bijvoorbeeld: een uitbreiding van een station + een nieuw tracé + een nieuw station, die gezamenlijk bedoeld zijn om bijvoorbeeld industrie en woningbouwlocaties in een bepaald gebied te ontsluiten. Een PMIEK-project kan dan ook meerdere investeringen in het investeringsplan (IP) van netbeheerders omvatten.

Waar is het PMIEK uit opgebouwd?

Het PMIEK bevat twee hoofdelementen:

- Een uitgebreide projectenlijst met daarbij benoemd:
 - Naam project; locatie, type infra, sectoren (bijv. woningbouw, bedrijventerrein) en ontwikkelingen, betrokken partij(en) en hun rol in het project, financiële informatie (dekking, orde grote investering), planning.
- Een projectfiche (1 A4 per project) met een beknopte omschrijving van:
 - Algemene gegevens (uit projectenlijst), omschrijving/narratief voor het project, reden voor opnemen in PMIEK (versnelling, prioritering), projectfase voor infra-project en evt. ontwikkelingen eromheen, afhankelijkheden met andere projecten en/of met ontwikkelingen buiten de provincie, uitvoeringsafspraken.

Voorbeeld van een PMIEK Zeeland

Tabel 1 toont een voorbeeld van een projectenlijst voor het PMIEK Zeeland. Deze projecten zijn fictief en geven een indicatie van het eindproduct.

#	Naam project	Locatie	Type infra	Sectoren en ontwikkelingen	Financiële informatie	Planning	Betrokken partijen
1	150 kV-station Gemeente A	Polderstraat Gemeente A	HS/MS-station	Woningbouwopgave Gemeente B Laadplein Gemeente C Verduurzaming industrieterrein X	Investering +/- €50 miljoen, TenneT en Stedin	2027	TenneT Stedin Provincie Gemeenten A, B, C
2	Aantakking Waterstofbackbone	Leidingstraat Gemeente D	Nieuwe waterstofleiding	Aanlanding wind op zee Ontwikkeling HS-net Verduurzaming scheepvaart Waterstofstations haven	Kosten +/- €30 miljoen, nog geen dekking	Voorzien voor 2030	Gasunie Rijk, Provincie Havenbedrijf Gemeente A
3	Waterstofstations haven Y	Havenstraat Gemeente E	Waterstofstation	H2-Gateway Waterstofbackbone	Kosten onbekend, financiering door projectontwikkelaar	Na 2025	Project-ontwikkelaar North Sea Port Gemeente B
4	20kV-tracé Gemeente A – Gemeente F	Gemeenten A, C, F	Nieuw MS-tracé + station	Verduurzaming bestaande gebouwde omgeving Verduurzaming industriecluster X Aansluiting walstroom haven Y	Kosten +/- €15 miljoen, door Stedin	Voor 2030	Stedin North Sea Port Gemeente C

Tabel 1: Een voorbeeld van een projectenlijst voor het provinciaal MIEK.



Deel 3:

Stap 0: Startnotitie

Stap 0: Startnotitie

Voorafgaand aan het doorlopen van de 5 stappen van het sturingsmodel, is er stap 0: het opstellen van een startnotitie. Dat is de officiële start van het project. Het doel van deze stap is overeenstemming te bereiken over scope en doel van het integraal programmeren en overeenstemming over het te doorlopen proces. Dat betekent ook dat de samenwerking opgestart wordt en dat iedereen hetzelfde beeld heeft over dit proces.

In tabel 2 staan de acties uit deze stap weergegeven. Deze stappen worden kort toegelicht:

- Werkgroep Integraal Programmeren (WIP): op provincieniveau zal er een WIP geformeerd worden welke een regisseursrol heeft over het proces van integraal programmeren. Zij zorgen voor de synthese van de resultaten uit de deelgebieden.
- Plan van aanpak (startnotitie) vaststellen: het plan wordt bestuurlijk getoetst in de Energieraad Zeeland (zie deel 7) en vastgesteld in een besluit van Gedeputeerde Staten. Dit plan dient als startnotitie voor het proces van integraal programmeren.
- WIP deelgebieden: in de provincie zijn vier deelgebieden geïdentificeerd, namelijk Schouwen-Duivenland en Tholen, de Bevelanden (Noord en Zuid), Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen. Deze gebieden zullen (na vaststellen van de startnotitie) elk hun

eigen proces opstarten en apart hun deelresultaten opleveren aan de WIP Zeeland.

Actie	Wie	Wat
Werkgroep formeren (WIP Zeeland).	Provincie	De Provincie is de regisseur van het regionaal integraal programmeren, formeert de werkgroep en stuurt deze aan. Werkgroep leden: Stedin, de Provincie Zeeland, 1 (ambtelijk) vertegenwoordiger per deelgebied van Zeeland. Netbeheerders TenneT en Gasunie zijn agenda lid bij de werkgroep, en sluiten desgewenst aan.
PvA vaststellen (=startnotitie)	GS Zeeland	De WIP Zeeland organiseert de bestuurlijke toets (door de Energieraad Zeeland) en de vaststelling van het PvA in een GS-besluit.
Werkgroep deelgebieden formeren (WIP deelgebieden)	Provincie, gemeenten en Stedin	Stel na het vaststellen van de startnotitie een WIP in per deelgebied met de volgende werkgroep leden: Provincie, Stedin en ambtelijk beleidsmedewerkers duurzaamheid, ruimtelijke ordening en economie vanuit elke gemeente in het deelgebied.

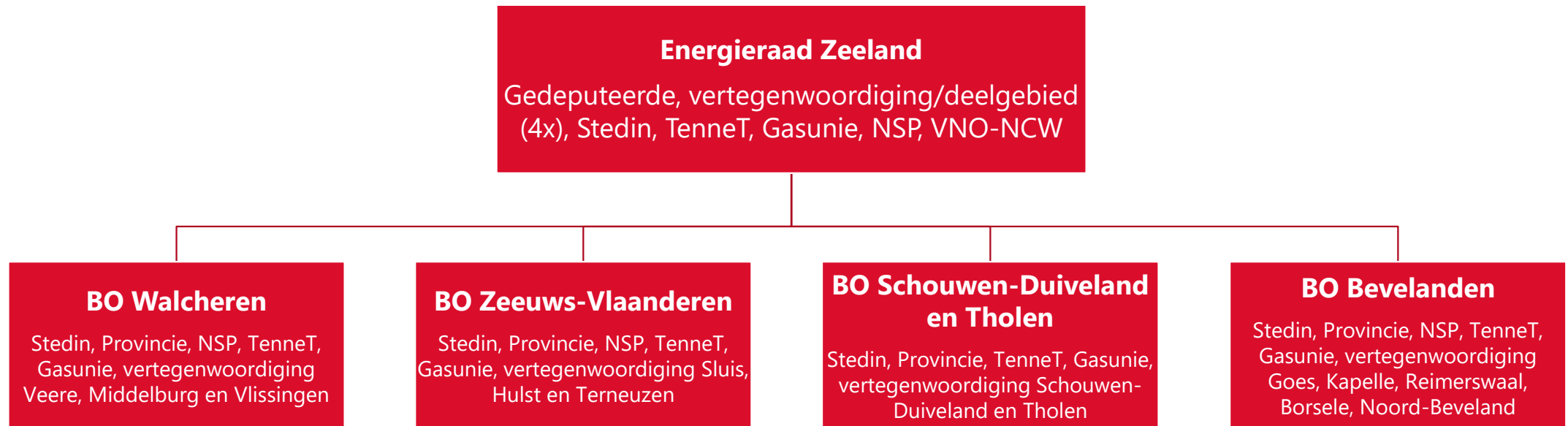
Tabel 2: Beschrijving van acties voor stap 0 van de programmeercyclus: Startnotitie.

De werkorganisatie



Figuur 3: Weergave van de werkorganisatie voor integraal programmeren in Zeeland

Bestuurlijke organisatie



Figuur 4: Weergave van de bestuurlijke organisatie voor integraal programmeren in Zeeland.

Participatie en communicatie

Brede informatiedeling en urgentiebesef

Integraal programmeren vereist een nauwe samenwerking en voldoende kennis- en informatieniveau bij alle betrokkenen.

- Zorg dat zowel ambtelijk als bestuurlijk de urgentie van dit traject voldoende doorleeft wordt, door het organiseren van informatiebijeenkomsten.
- Organiseer informatiesessies voor gemeenteraden en Provinciale Staten nadat de startnotitie (dit plan van aanpak) is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In deze sessies houdt de WIP Zeeland een presentatie over het plan van aanpak en de aanleiding en urgentie voor integraal programmeren (eenmalig voor Provinciale Staten en eenmalig voor gemeenteraden).

Participatie en stakeholder betrokkenheid

In het participatieschema (op de volgende pagina) onderscheiden we 3 rollen: mee-weten, mee-doen en mee-beslissen.

- Bepaal wie betrokken worden in het proces, en stel de rollen en de betrokkenheid van elke stakeholder vast in de startnotitie.
- Bepaal welke stakeholders bij welke stappen betrokken zijn.
- Wees bewust van de bevoegdheden en rollen van de netbeheerders (Gasunie, TenneT en Stedin), zij verankeren de resultaten van het PMIEK Zeeland in de investeringsplannen (IP's). De kolom 'mee-beslissen' gaat dus over wie beslist over het PMIEK. Daarna komt er nog een

verankering door de netbeheerders, die de wettelijke taak hebben om investeringsplannen op te stellen en daarbij aan bepaalde eisen moeten voldoen.

Communicatie

In dit traject zijn veel verschillende organisaties betrokken op verschillende schaalniveaus. Daarom is de communicatie essentieel om iedereen aangehaakt, en de processen transparant te houden. Brede communicatie zal starten na vaststelling van deze startnotitie, waarin een beschrijving van rollen en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen is opgenomen. In de communicatie is het belangrijk om de raakvlakken met andere projecten en trajecten goed te beschrijven, zoals de RES, de CES en de taskforce netcongestie Zeeland. Zo voorkom je dat betrokkenen tegenstrijdige of dubbele informatie krijgen en/of deelnemen aan gelijksoortige overleggen of workshops.

Actie	Wie	Wat
Stakeholder-management	WIP Zeeland	Bespreek aan de hand van het participatieschema (zie volgende pagina) welke stakeholders je bij welke stap wilt betrekken en wat hun rol en bevoegdheid is.
Communicatie	WIP Zeeland	Bespreek hoe en wanneer je wilt communiceren aan de hand van de drie participatieniveaus. Aandacht voor raakvlakken en gelijksoortige overleggen en informatie.

Tabel 3: Beschrijving van acties op het gebied van participatie en communicatie.

Niveaus in participatie

Drie niveaus van participeren in integraal programmeren in Zeeland:

Mee-weten	Mee-doen	Mee-beslissen
Lokale bedrijven, projectontwikkelaars duurzame energie, energiecoöperaties (informatieve sessie of nieuwsbericht)	WIP Zeeland: Provincie, Stedin, TenneT, Gasunie, gemeenten (1 ambtelijk vertegenwoordiger per deelgebied).	Energieraad Zeeland: gedeputeerde, TenneT, Gasunie, Stedin, NSP, VNO-NCW, bestuurlijke vertegenwoordiging per deelgebied (4x). Verantwoordelijk voor bestuurlijke toets op energievisie en afwegingskader en PMIEK Zeeland, ter vaststelling door GS.
Regionale projecten NOVEX NSP District, RAL Zuidwest, RES Zeeland, provinciale taskforce netcongestie, Afstemming Zeeuwse Overheden en Nutsbedrijven (AZON), Zeeuws Energieakkoord (ZEA) (informatieve sessie)	WIP Deelgebieden Schouwen-Duivenland + Tholen, Bevelanden, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen: Provincie, Stedin, gemeenten uit deelgebied.	BO Deelgebied: gedeputeerde (nog n.t.b.), Stedin, TenneT, Gasunie, NSP, bestuurlijke vertegenwoordiging gemeenten.
Landelijke programma's/trajecten: Nationaal Programma Energiesysteem, Landelijk Programma Netcongestie, Nationaal Programma RES, Nationaal Programma Landelijk Gebied, Verkenning Aanlanding Wind op Zee	Brede groep stakeholders: North Sea Port, Smart Delta Resources, lokale bedrijven (bijvoorbeeld uit industrie, Evides, Waterschap Scheldestromen, Impuls Zeeland, RES Zeeland, branche-organisaties (bijv. Recron of Glastuinbouw NL), ministeries van EZK en BZK.	Gedeputeerde Staten: vaststellen van de startnotitie en het PMIEK Zeeland Provinciale Staten: vaststellen van de energievisie, het afwegingskader en het PEI. Gemeenteraden: vaststellen van de energievisie en het afwegingskader en verankering van PMIEK-lijst in sectoraal en omgevingsbeleid.
	Vooruitdenkers: planologen (RO), wetenschap (vanuit RO én energiesysteem), jongeren-organisaties (Rootzz of klimaatjongeren). Invulling is nog nader te bepalen.	

Tabel 4: Beschrijving van de betrokken partijen op de drie participatieniveaus.

Kosten en capaciteit

Kosten en dekking

Op dit moment onduidelijk.

Grove schatting benodigde capaciteit

- Per deelgebied: 1 FTE vanuit landelijke uitvoeringsmiddelen EZK/PMIEK.
- Voor de betrokken gemeenten: 0,4 FTE vanuit ambtelijke organisatie, t/m voorjaar 2025, expertise RO/ Energie.
- Voor de Provincie: 1 FTE vanuit ambtelijke organisatie, t/m voorjaar 2025, expertise RO/ Energie.
- Voor Stedin: 1 FTE, t/m voorjaar 2025, expertise: nog nader te bepalen.
- Bestuurders in Energieraad Zeeland: 4 keer 2 uur vergaderen (excl. voorbereiding) (= 8 uur per jaar) t/m voorjaar 2025
- Bestuurders in BO deelgebied: 4 keer 2 uur vergaderen (excl. voorbereiding) (= 8 uur per jaar) t/m voorjaar 2025



Escalatiemechanisme, monitoring en groeimodel

Escalatiemechanisme

Uitgangspunt is dat betrokken partijen streven naar overeenstemming over de energievisie, het afwegingskader en de uiteindelijke programmering tussen gemeenten, Provincie en netbeheerder(s). Wanneer dit uiteindelijk niet mogelijk blijkt, bijvoorbeeld vanwege onverenigbare belangenverschillen – ook tussen provincies of Provincie Zeeland en het Rijk, kan escalatie nodig zijn (waarbij wordt teruggevallen op de formele bevoegdheden). Daarbij wordt uitgegaan van het volgende:

- Bij een gebrek aan overeenstemming initieert de Provincie een bestuurlijk overleg, waarin partijen gezamenlijk zoeken naar een bestuurlijke oplossing vanuit de maatschappelijke opgave;
- Wanneer geen volledige bestuurlijke overeenstemming kan worden bereikt kan op transparante wijze het instrument van de PIP/projectbesluit ingezet worden. Een instrument dat overigens ook vrijwillig – bij bestuurlijke overeenstemming – kan worden ingezet.

Monitoring

De WIP Zeeland verzorgt halfjaarlijks een voortgangsrapportage. Dit dient als input voor een bestuurlijke monitoring en evaluatie van de voortgang en verankering van het PMIEK in de Energieraad Zeeland. De

evaluatie dient ook om opgedane lessen vast te stellen en te borgen in volgende cycli van integraal programmeren.

Groeimodel

Integraal programmeren van het energiesysteem is voor alle betrokken partijen nieuw. Al deze partijen zullen de komende tijd met elkaar verder moeten ontdekken wat het proces voor hen betekent en wat men van elkaar kan verwachten. De pilot in Zeeuws-Vlaanderen en het opstellen van deze startnotitie zijn daarin de eerste stappen van het leerproces in Zeeland. Dit plan is een startpunt, en op basis van leerervaringen en andere (landelijke) ontwikkelingen zal voortschrijdend inzicht ontstaan, wat vervolgens landt in het plan van aanpak en de samenwerking. Dit proces vraagt flexibiliteit van alle betrokken partijen.

Mogelijk dat er in volgende iteraties van het PMIEK Zeeland meer gefocust kan worden op de samenhang met slimme oplossingen, zoals batterij-opslag, inzet van conversietechnieken en bijvoorbeeld de toepassing van congestiemanagement in lokale context.



Deel 4

Stap 1: Verkrijgen van inzicht

Verkrijgen van inzicht (1)

Het doel van stap 1 van het programmeerproces is om alle benodigde data beschikbaar en bruikbaar te maken en overzicht (en overeenstemming) te scheppen over de beleidsuitgangspunten en ontwikkelingen die worden meegenomen in het integraal programmeren in Zeeland.

Om de doelen van deze eerste stap in de programmeercyclus te behalen, dienen een aantal activiteiten te worden doorlopen:

1. Verzamelen van data (door WIP Zeeland)

De WIP Zeeland brengt de bestaande situatie in kaart middels een bureaustudie van recente (beleids-)documenten:

- Netbeheerders Stedin, TenneT en Gasunie leveren informatie over de bestaande energie-infrastructuur.
- Stedin, gemeenten, Provincie, North Sea Port, Smart Delta Resources, VNO-NCW en evt. het Ministerie van EZK, Evides, het Waterschap leveren informatie over de huidige vraag en aanbod van energie (en water-gerelateerde projecten) in de provincie.

De WIP brengt de voorziene sectorale en ruimtelijke ontwikkelingen in kaart middels een bureaustudie van recente (beleids-)documenten - in tijd, plaats en mate van zekerheid:

- Gemeenten leveren gemeentelijke visies en (bestemmings)plannen, mobiliteitsplannen en woningbouwplannen aan [denk aan: TVW's].
- Smart Delta Resources en North Sea Port leveren informatie over ontwikkelingen in de industrie en het MKB [denk aan: CES 2.0 Schelde-Deltaregio].
- De Provincie levert provinciale (omgevings)visies en beleidsplannen [denk aan: RSW Zeeland, RAL Zuidwest, Zeeuwse Omgevingsvisie].
- De programma-organisatie van de RES Zeeland levert informatie over opwek, gebouwde omgeving en mobiliteit [denk aan: RES 1.0 Zeeland].
- De netbeheerders Stedin, TenneT en Gasunie leveren informatie over ontwikkelingen en geplande investeringen in het energiesysteem van de provincie [denk aan: investeringsplannen].
- Ministeries van EZK en BZK leveren relevante informatie vanuit landelijke programma's en beleid [denk aan: NAL, NOVI, PEH, NPE, IJ3050, VAWOZ en Nationaal Programma Landelijk Gebied].

Verkrijgen van inzicht (2)

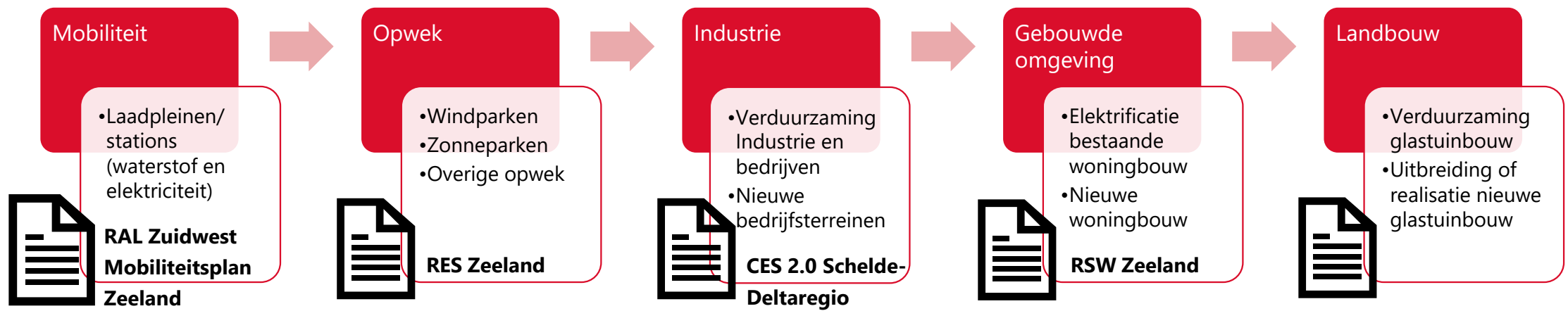
- Eventueel aanvullende bronnen voor de bureaustudie: Elaad-NL, Stysteemstudie Energie-infrastructuur Zeeland 2020-2030-2050, evt. aangevuld met 'Inventarisatie energie-infra behoeften Cluster 6-bedrijven'.

Netbeheerders Stedin en TenneT brengen voor alle HS- en MS-stations in de provincie, de belastingprognoses tot 2030 per sector (en verder in de tijd, wanneer beschikbaar) in kaart – binnen de mogelijkheden van privacy- en regulerend kader. Dit bevat de teruglever- en afnamelimieten, waarmee de maximale capaciteit van ieder station inzichtelijk wordt.

De WIP Deelgebied brengt waar mogelijk plannen en/of mogelijkheden voor energiebesparing in beeld, mogelijk in samenwerking met het RES-programmateam.

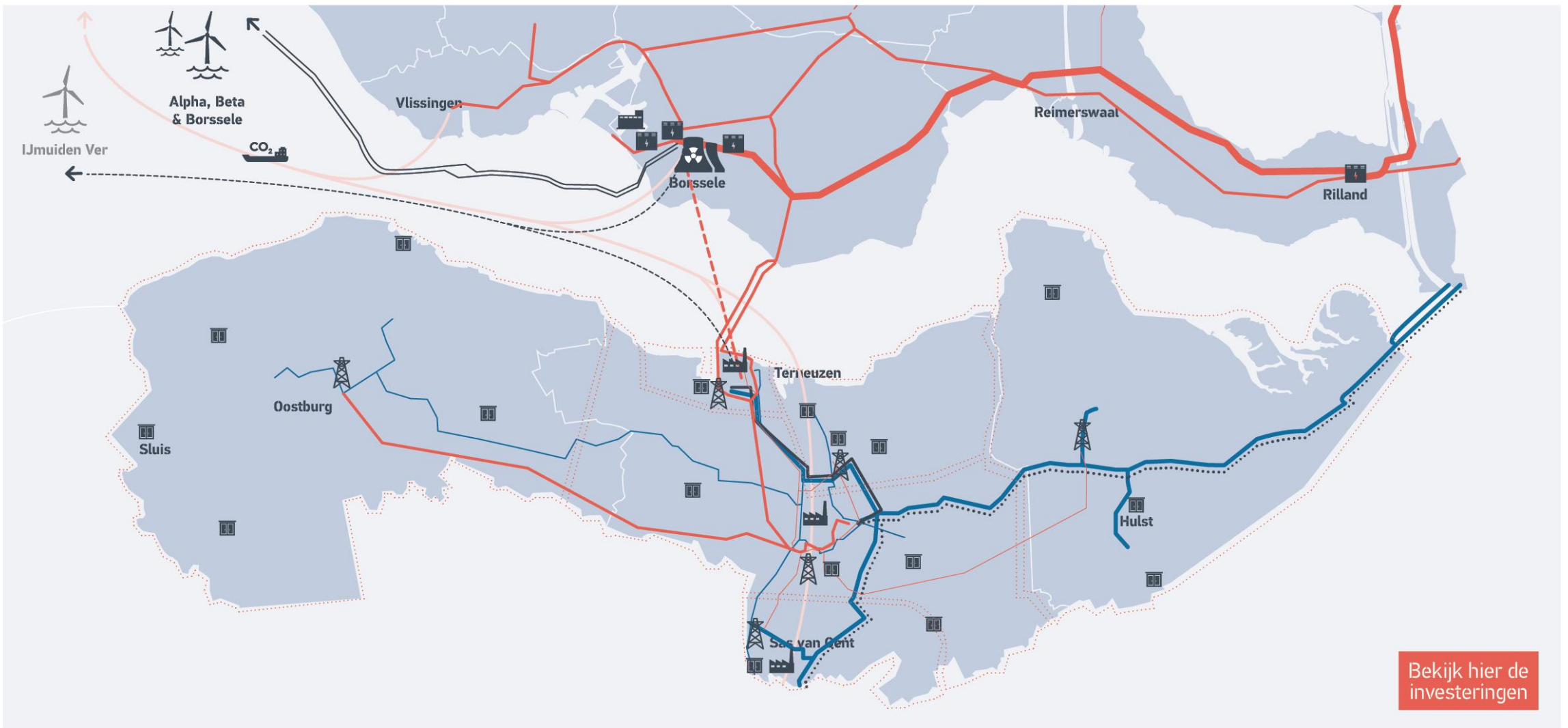
2. Creëren van inzicht en overzicht (door WIP Zeeland)

- Verzamel en bundel alle beschikbare data per deelgebied.
- Visualiseer alle beschikbare data per deelgebied in kaartmateriaal.
- Creëer een overzichtskaart voor de gehele provincie Zeeland, met een hoger abstractieniveau van alle ontwikkelingen in het energiesysteem.



26

Figuur 5: Gewenste data vanuit de sectoren en documenten als input daarvoor



Legenda

--- Toekomstig hoogspanningsnet 380kV	— Verbinding windpark	 Waterstofbackbone	Kerncentrale	Hoogspanningstation	Energieopslag	Windenergie (land)
— Hoogspanningsnet 380kV	--- Toekomstige verbinding windpark	— Bestaande waterstofleiding	Schakelstation	Afvoer CO ₂	Warmteprojecten	Windenergie (land) toekomst
— Hoogspanningsnet 150kV	— Gasnet HTL 66/80 bar	Energiecentrale	HS/MS station	Aanvoer waterstof	Groen gas	Windenergie (zee)
--- Tussenspanningsnet 50kV	— Gasnet RTL 40 bar		Industrieclasser	Electrolyzers	Gas/WKK centrale	Windenergie (zee) toekomst
..... Bedieningsgebied HS/MS station	 Bedieningsgebied regionaal gasnet					

Verkrijgen van inzicht (3)

3. Verifiëren en vaststellen van de scope

De WIP Zeeland organiseert een designsessie per deelgebied, met de WIP Deelgebied en relevante lokale stakeholders, met als doel:

- Het verifiëren van de opgehaalde en gevisualiseerde informatie aan de hand van het opgestelde kaartmateriaal.
- Het identificeren van blinde vlekken en bepalen of aanvullende uitvragen of onderzoek benodigd is.
- Bij aanvullende informatie dient het kaartmateriaal hierop aangepast te worden.
- Doorkijk naar stap 2: Energievisie en afwegingskader.

In de volgende stap organiseert de WIP Zeeland een designsessie voor alle relevante stakeholders (zoals: TenneT, Gasunie, NSP, SDR, Ministeries van EZK en BZK, RES Zeeland, brancheorganisaties), met als doel:

- Het verifiëren van de opgehaalde en gevisualiseerde informatie aan de hand van het aangepaste kaartmateriaal.
- Het gezamenlijk vaststellen van de scope (de baseline) voor het proces van integraal programmeren in Zeeland.
- Doorkijk naar stap 2: Energievisie en afwegingskader

4. Data eigenaarschap en uitwisseling

Maak bij de designsessies gezamenlijke afspraken over eigenaarschap en uitwisseling van (vertrouwelijke) data, en bewerking en openbaarheid van kaartmateriaal. Een uniform dataformat voor data-uitwisseling is wenselijk. We bevelen aan om in overleg met Stedin zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande (vergelijkbare) data-formats, zoals in het RES-proces is gebruikt.

Richt een digitale samenwerkingsruimte in om data-uitwisseling te faciliteren. Voor de uitwisseling van vertrouwelijke industrie- en netbeheerders-data kan met NDA's, of een data safehouse gewerkt worden.

Verkrijgen van inzicht (4)

Aandachtspunten bij stap 1

- Zeeuws-Vlaanderen heeft deze stap al grotendeels doorlopen in de pilot in 2022. De inhoud en doelen van de designsessie voor dit deelgebied kunnen om deze reden worden aangepast. Het kaartmateriaal uit de pilot kan als basis worden gebruikt om verder op te verdiepen. Uit de pilot in Zeeuws-Vlaanderen is gebleken dat de sectoren Gebouwde Omgeving en Mobiliteit extra verdieping en aandacht vragen in de designsessies. Gerichte opdrachten en uitvragen aan gemeenten en/of het projectteam RAL Zuidwest kunnen hierin helpen.
- Het is mogelijk om het kaartmateriaal te digitaliseren, waardoor 'meerlaagse' analyses mogelijk worden. Beheer en aanpassing van de kaarten wordt daarmee vereenvoudigd.
- Inzicht in de ontwikkelingen (zowel kwalitatief als kwantitatief) in de omliggende provincies Noord-Brabant (via Enexis) en Zuid-Holland (via Stedin) is gewenst.
- Locatiekeuze voor nieuwe ontwikkelingen kan zeer gevoelig liggen – houd het daarom indicatief en geef ontwikkelingen op een hoog abstractieniveau weer.

Samenvatting van stap 1

Tabel 5 toont een overzicht van de te doorlopen stappen voor het verkrijgen van inzicht – de eerste stap in de programmeercyclus.

Actie	Wie	Wat
Verzamelen van data – bestaande situatie	WIP Zeeland + stakeholders	Dataverzameling van de huidige situatie, o.b.v. beschikbare recente (beleids)documenten, i.s.m. de brede groep stakeholders.
Verzamelen van data - ontwikkelingen	WIP Zeeland + stakeholders	Dataverzameling van voorziene sectorale en ruimtelijke ontwikkelingen, o.b.v. beschikbare recente (beleids)documenten, i.s.m. de brede groep stakeholders.
Maximale belasting energienet in kaart	Netbeheerders Stedin en TenneT	Netbeheerders brengen voor alle HS- en MS-stations in de provincie, de belastingprognoses tot 2030 (en waar mogelijk verder) per sector in kaart.
Ontwikkeling kaartmateriaal	WIP Zeeland	Ontwikkel kaartmateriaal o.b.v. de verzamelde data en inzichten per deelgebied, en op hoger abstractieniveau van de provincie.
Designsessie – verifiëren data en identificeren blinde vlekken	WIP Deelgebied + stakeholders	Organiseer per deelgebied een designsessie met relevante lokale betrokkenen, waarin de opgehaalde data wordt geverifieerd, blinde vlekken worden geïdentificeerd (met aanvullende acties) en pas hier het kaartmateriaal op aan.
Designsessie – verifiëren data en scope van programmeren	WIP Zeeland + stakeholders	Organiseer een designsessie met de brede groep stakeholders, waarin de gevisualiseerde informatie wordt geverifieerd en de scope voor het programmeerproces voor Zeeland wordt vastgesteld.
Afspraken over data	WIP Zeeland + stakeholders	Maak afspraken over eigenaarschap en uitwisseling van data. Creëer een samenwerkingsruimte om data-uitwisseling te faciliteren.
BO Deelgebieden(4x)	WIP Zeeland, BO Deelgebieden	Bespreken van de input vanuit de WIP Zeeland voor stap 1, en bestuurlijke afweging voor vaststelling van de scope.
Energieraad Zeeland	Energieraad Zeeland	Bespreken van de input vanuit de WIP Zeeland voor stap 1, en bestuurlijke afweging voor vaststelling van de scope voor het PMIEK Zeeland.

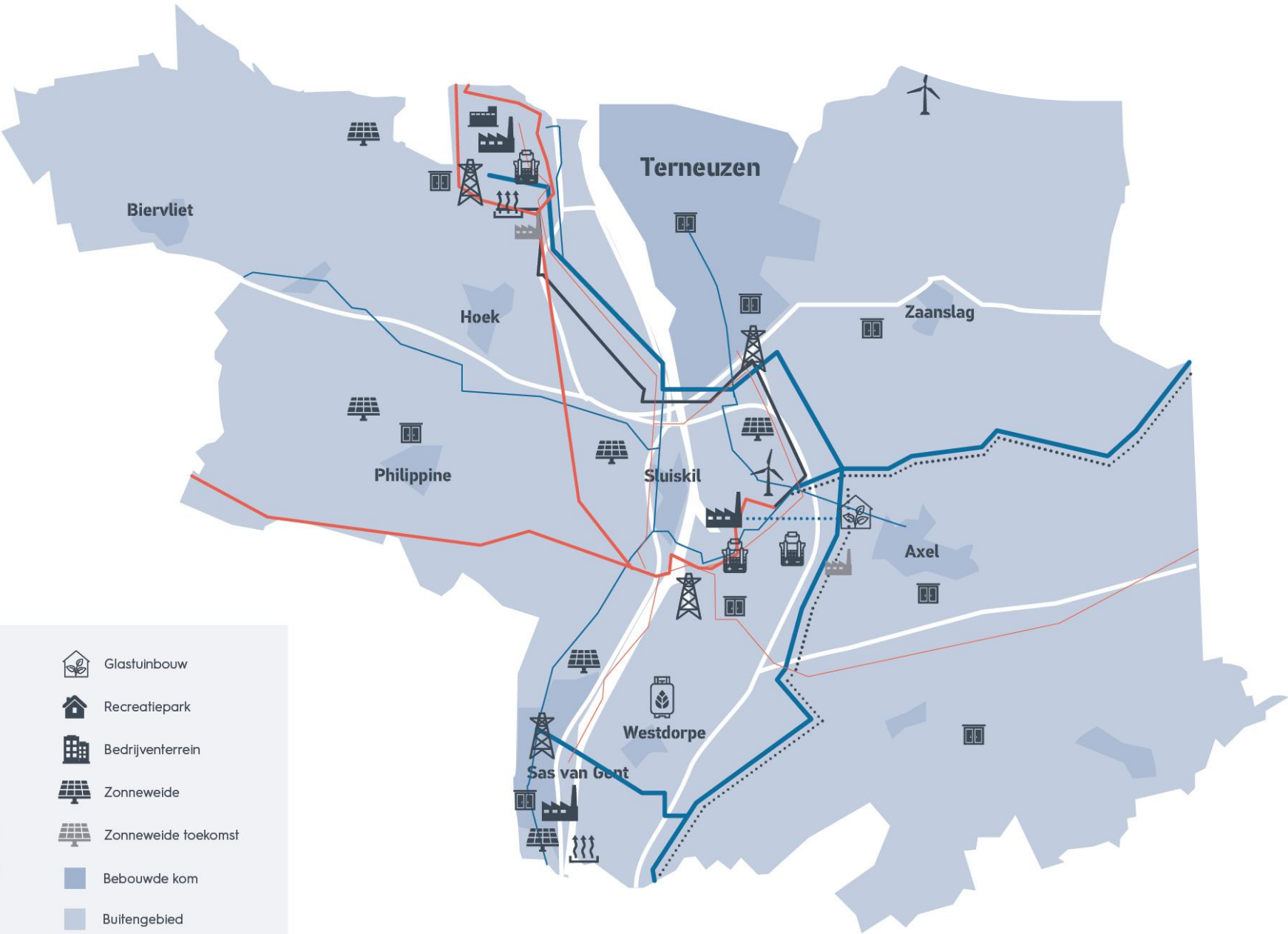
Tabel 5: Acties voor het doorlopen van stap 1 van de programmeercyclus: Verkrijgen van inzicht.

Terneuzen

Legenda

- Toekomstig hoogspanningsnet 380kV
- Hoogspanningsnet 380kV
- Hoogspanningsnet 150kV
- Tussenspanningsnet 50kV
- Bedieningsgebied HS/MS station
- Verbinding windpark
- Toekomstige verbinding windpark
- Gasnet HTL 66/80 bar
- Gasnet RTL 40 bar
- Bedieningsgebied regionaal gasnet
- Waterstofbackbone
- Bestaande waterstofleiding
- Leiding Yara - Glastuinbouw (warmte + CO₂)

 Kerncentrale	 Energieopslag	 Glastuinbouw
 Schakelstation	 Warmteprojecten	 Recreatiepark
 Industriecoluster	 Groen gas	 Bedrijventerrein
 HS/MS station	 Gas/WKK centrale	 Zonneweide
 Hoofdspanningstation	 Windenergie (op land)	 Zonneweide toekomst
 Afvoer CO ₂	 Windenergie (op land) toekomst	 Bebouwde kom
 Aanvoer waterstof	 Windenergie (op zee)	 Buitengebied
 Electrolyzers	 Windenergie (op zee) toekomst	
 Energiecentrale	 Uitbreiding industrie	



Figuur 6: Voorbeeld van kaartmateriaal wat voortkomt uit stap 1: verkrijgen van inzicht. Dit is een overzicht van het energiesysteem in Terneuzen met daarbij de belangrijkste ontwikkelingen in vraag en aanbod van energie.

Deel 5:

Stap 2: Energievisie en afwegingskader

Energievisie (1)

Het doel van deze stap is om overeenstemming te bereiken over de ruimtelijk-economische ontwikkelingen die worden meegenomen in integraal programmeren en overeenstemming te bereiken over de randvoorwaarden. Daarnaast wordt een afwegingskader ontwikkeld met criteria waarop de ontwikkelvarianten in stap 4 worden beoordeeld.

Basis voor een energievisie voor het PMIEK 2025

Als onderdeel van de pilot in Zeeuws-Vlaanderen is een energievisie uitgewerkt, gebaseerd op een bureaustudie van recente en relevante beleids- en visiedocumenten, met een focus op 2030. Het is vervolgens verrijkt door (individuele) gesprekken met betrokken stakeholders. Deze energie(systeem)visie voor Zeeland heeft geen formele status en is niet bestuurlijk getoetst. Het vormt wel een goede basis om in de tweejaarlijkse programmeercyclus op verder te gaan.

Verrijking van de energievisie

Deze energievisie gaan we voor het PMIEK 2025 verrijken met toevoegingen uit nieuwe ontwikkelingen en inzichten – denk aan de RES 2.0 en een verdere vooruitblik in de toekomst. Er zal ook meer integraal naar het toekomstige energiesysteem voor Zeeland worden gekeken, waarbij alle sectoren en alle energiedragers één complex en interacterend robuust geheel vormen.

De energievisie bestaat uit de volgende onderdelen:

- Context van het huidige Zeeuwse energiesysteem
- Vuistregels voor het Zeeuwse energiesysteem
- Het Zeeuwse energiesysteem in 2030
- Een doorkijk richting het Zeeuwse energiesysteem in 2050
- Beschrijving van hotspots en ontwikkelvarianten (zie stap 3)

Het is voor deze stap van belang om deze uitgangspunten bestuurlijk te toetsen, voorafgaand aan de uitvoering.

Vuistregels

Bij het bepalen van een visie op gewenste ontwikkelingen in het energiesysteem is het van belang om vuistregels op te stellen. Dit zijn principes die op basis van belangrijke waarden uit de regio sturing geven aan afwegingen en keuzes (stap 4 van het programmeerproces). Het is van belang dit vroegtijdig in het proces van integraal programmeren te doen. Enkele voorbeelden van vuistregels zijn:

- Wanneer er restwarmte beschikbaar is, heeft het gebruik hiervan voorrang ten opzichte van elektrificatie.
- Afname gaat voor invoeding.
- Wanneer er groen gas beschikbaar is, zorg dan voor een lokale afzetmarkt.
- Zon op dak wordt zoveel mogelijk achter de meter aangesloten.

Energievisie (2)

Het toekomstige Zeeuwse energiesysteem

Het is van belang om voldoende tijd en aandacht te besteden aan het schetsen van een gedeeld toekomstbeeld voor het Zeeuwse energiesysteem – tot 2030, maar ook verder durven te kijken tot 2050.

Om dit toekomstbeeld samen vorm te geven, en voldoende op lokaal niveau te kunnen inzoomen, organiseert de WIP Deelgebied een designsessie met voor dat specifieke gebied de relevante stakeholders, met als doel:

- Een gedeeld beeld krijgen van het toekomstige energiesysteem in dat specifieke deelgebied – voor 2030 en verder.
- Het vormen van hoofdlijnen voor een regio-specifieke energievisie, inclusief regio-specifieke vuistregels.
- Toetsen of het ontwikkelde afwegingskader (zie volgende pagina) een goede leidraad is voor een goed gesprek over integraal programmeren voor het deelgebied en of er draagvlak is voor de gekozen criteria.

Samenbrengen en uitdagen: *de Vooruitdenkers*

Wanneer ieder deelgebied hoofdlijnen voor een regio-specifieke visie heeft opgesteld, moeten de verhaallijnen worden samengebracht tot een aansprekende energievisie voor de Provincie Zeeland. Om dit vorm te geven organiseert de WIP Zeeland een designsessie met relevante betrokkenen uit de stakeholdergroep. Het is zinvol om in dit proces de betrokkenen uit te

dagen verder vooruit te durven denken – richting 2050, en daarnaast creatief naar nieuwe mogelijke oplossingsrichtingen voor knelpunten te kijken.

Om deze 'kritische toets' te laten plaatsvinden, organiseert de WIP Zeeland een aansluitende sessie met *de Vooruitdenkers*: met vertegenwoordiging vanuit de wetenschap (RO én het energiesysteem), jongerenorganisaties (Rootzz of Klimaatjongeren), strategische denkers vanuit de netbeheerders en evt. andere belanghebbenden. De sessie is gericht op de samengestelde energievisie voor de Provincie Zeeland, met de blik gericht op het energiesysteem van 2050. Dit kan een sessie zijn met brede vertegenwoordiging vanuit de werkorganisatie, als ook de betrokken bestuurders – van zowel de overheden, de netbeheerders en het bedrijfsleven.

Ontwikkelvarianten en bestuurlijke vaststelling

De sessie met *de Vooruitdenkers* is een brug naar de volgende stap in de programmeercyclus: de opzet van ontwikkelvarianten – zie stap 3. Het resultaat van stap 3 krijgt vervolgens een plek in de energievisie voor Zeeland. De energievisie wordt samen met het afwegingskader ter vaststelling aangeboden aan alle Zeeuwse gemeenteraden en Provinciale Staten Zeeland.



Afwegingskader (1)

Een belangrijke stap binnen de programmeercyclus is het opstellen van een afwegingskader. Dit kader wordt gebruikt om de ontwikkelvarianten uit stap 3 te kunnen beoordelen aan de hand van (gewogen) criteria.

Basis voor een afwegingskader

Als onderdeel van de pilot in Zeeuws-Vlaanderen is een afwegingskader uitgewerkt. Dit kader is gebaseerd op de nationale handreiking vanuit de landelijke WIP en brede consultatie bij betrokken stakeholders van de pilot. Het vormt een basis voor het PMIEK 2025, die we gezamenlijk toetsen en verder uitwerken. Zo ontstaat een afwegingskader wat passend is voor, en gedragen wordt door, de Provincie Zeeland.

Wat is het afwegingskader wel?

Het afwegingskader vormt een hulpmiddel voor het integraal afwegen van uitbreidingen in energie-infrastructuur, in samenhang met (andere) ruimtelijke ontwikkelingen. Het biedt overheden de kans om te sturen op de prioritering en fasering van energie-infrastructuurprojecten, in samenwerking met de netbeheerders. Het afwegingskader definieert voor het proces van integraal programmeren een aantal spelregels en uitgangspunten die met betrokkenen worden afgesproken.

De meerwaarde ligt in de transparantie van het keuzeproces en het onderliggende gesprek tussen alle betrokken partijen. Het afwegingskader biedt een gespreksleidraad voor het zorgvuldig langsgaan van belangrijke onderwerpen om beter geïnformeerde keuzes te kunnen maken. Daarbij is ruimte voor adaptiviteit en flexibiliteit in de toepassing van het afwegingskader.

Wat is het afwegingskader niet?

De afweging vindt niet plaats op basis van een kwantitatieve score, maar voornamelijk op basis van subjectieve criteria – daar waar veel criteria niet kwantitatief te beoordelen zijn (zoals bijvoorbeeld de maatschappelijke meerwaarde van een uitbreidingsinvestering). Dit resulteert in een kwalitatieve – en uiteindelijk bestuurlijke afweging en politieke keuze, op basis van adviesvorming. Het is dus geen ‘besluitvormingstrechter’ op basis van gekwantificeerde keuzes.

Afwegingskader (2)

Hoofdelementen van het afwegingskader

Het ontwikkelde afwegingskader heeft een aantal hoofdelementen, waar sub-criteria onder vallen. Een gedetailleerde omschrijving van deze criteria is opgenomen in bijlage 2.

1. *Maatschappelijk-economische impact*: Criteria om te bepalen wat de maatschappelijk-economische waarde (baten) is van een uitbreidingsinvestering, zoals bijvoorbeeld: bijdrage aan het realiseren van maatschappelijk-economische ontwikkelingen, CO₂-reductie of andere koppelkansen.

2. *Energiesysteemtoets*: Criteria om te bepalen of uitbreidings-investering noodzakelijk is, urgentie heeft en past binnen (regionale) beleidskaders, zoals bijvoorbeeld: benutting bestaande energie-infra, alternatieven en systeemintegratie.

3. *Realiseerbaarheid*: Criteria om te bepalen of een uitbreidings-investering te realiseren valt binnen de gewenste tijd en op de gewenste locatie, zoals bijvoorbeeld: ruimtelijke impact, kosteneffectiviteit en effect op natuur en leefbaarheid

4. *Draagvlak*: Criteria om het draagvlak voor een uitbreidings-investering te bepalen, zoals bijvoorbeeld: maatschappelijk- en politiek-bestuurlijk draagvlak

Samenvatting van stap 2

Tabel 6 toont een overzicht van de te doorlopen stappen voor het opstellen en vaststellen van een energievisie en een afwegingskader – de tweede stap in de programmeercyclus.

Actie	Wie	Wat
Bestuurlijke toets – uitgangspunten energievisie	WIP Zeeland, Energieraad Zeeland	Het is voor de ontwikkeling van de energievisie van belang om de genoemde uitgangspunten bestuurlijk – in de Energieraad, te toetsen, voorafgaand aan de uitvoering.
Designsessie – energievisie en afwegingskader	WIP Deelgebied + stakeholders	Organiseer een designsessie per deelgebied met als doel: opstellen en verrijken van de energievisie per deelgebied, inclusief vuistregels. Toetsen van draagvlak voor het ontwikkelde afwegingskader en vul wanneer gewenst aan.
Designsessie – energieviesies en Vooruitdenkers	WIP Zeeland + stakeholders	Organiseer een sessie met de brede groep stakeholders waarin de energieviesies van de deelgebieden samenkomen tot 1 visie voor Zeeland, inclusief richtinggevende principes. Challenge deze visie met de Vooruitdenkers.
BO Deelgebieden (4x) – energievisie en afwegingskader	WIP Zeeland, BO Deelgebieden	Bespreken van de input vanuit de WIP Zeeland voor stap 2, en bestuurlijke afweging voor goedkeuring van de energievisie en het afwegingskader.
Bestuurlijk besluit energievisie en afwegingskader	Energieraad Zeeland, gemeenteraden en PS	Na bestuurlijke toets door de Energieraad Zeeland, volgt goedkeuring en vaststelling van de energievisie en het afwegingskader door gemeenteraden en Provinciale Staten.

Tabel 6: Acties voor het doorlopen van stap 2 van de programmeercyclus: Energievisie en afwegingskader.

Deel 6:

Stap 3: Ontwikkelvarianten

Ontwikkelvarianten en hotspots

Het doel van deze stap is het ontwikkelen van een aantal logische en maakbare varianten voor de ontwikkeling van energie-infrastructuur (inclusief flex-opties en energieconversie), in samenhang met de gewenste ruimtelijke en sectorale ontwikkelingen in de provincie. Deze stap is een denkmodel voor het verkennen van een meer integraal en robuust toekomstig energiesysteem.

Wat zijn ontwikkelvarianten?

Een ontwikkelvariant bestaat uit een of meer (investerings-)projecten die nodig zijn om het gewenste energiesysteem te vormen in de tijd, in samenhang met gewenste ruimtelijke en sectorale ontwikkelingen. Deze projecten kunnen op drie manieren worden geïdentificeerd - zie ook de volgende pagina:

- Bestaande projecten uit de investeringsplannen van de netbeheerders
- Nieuwe projecten o.b.v. sectorplannen en nieuwe inzichten
- Vergezichten vanuit hotspots (narratieve projecten)

Wat zijn hotspots?

Hotspots zijn geografisch omliggende gebieden waar veel ontwikkelingen rondom vraag (daar waar verschillende sectoren om energie-infrastructuur vragen) en aanbod (centrale en decentrale opwek, waterstofbackbone, etc) samenkomen. Het gaat dan om ontwikkelingen met een significante impact op het landelijke of regionale energiesysteem op een specifieke locatie.

Voorbeeld: hotspot Axelse vlakte bij Terneuzen

De Axelse Vlakte is een hotspot met kunstmestfabrikant Yara als grootste speler in het lokale energiesysteem. Het MS-station Westdorpe ligt in het verlengde van het station bij Terneuzen, dit is het sterkste station van Zeeuws-Vlaanderen en vormt het hart van de energie-infrastructuur, met vertakkingen in alle richtingen van Zeeuw-Vlaanderen. Daarnaast is de toevoer van waterstof (en mogelijk ook ammoniak) uit Terneuzen en/of de nationale waterstofbackbone en productie op de Axelse Vlakte belangrijk als grondstof voor Yara.

Met de ingebruikname van de eigen elektrolyser in 2026 wenst Yara zelf in een deel van zijn waterstofvraag te voorzien. De voorziene uitbreidingen van TenneT in het hoogspanningsnet, evenals de groeiende duurzame opwekcapaciteit, bieden mogelijkheden om de productieprocessen van Yara te elektrificeren.

Ontwikkelvarianten voor de ontwikkeling en facilitering van deze hotspot kunnen dan zijn (niet volledig):

- Het versneld uitbreiden van Station Westdorpe
- Realiseren van een aftakking van de nationale waterstofbackbone naar Yara, als grootste speler in het lokale energiesysteem
- Herlocaliseren van bedrijvigheid en/of opwek

Componenten voor ontwikkelvarianten

Bekende projecten uit IP

- Inventariseer alle projecten uit de meest recente investeringsplannen van de netbeheerders.
- Inventariseer welke sectorale- en ruimtelijke ontwikkelingen gefaciliteerd worden met deze projecten, zoals: woningbouw, verduurzaming van industrie, of logistieke laadpleinen.
- Bepaal welke (investerings-)projecten versnelling nodig hebben en prioriteer deze projecten.

Investerings in Terneuzen (1)

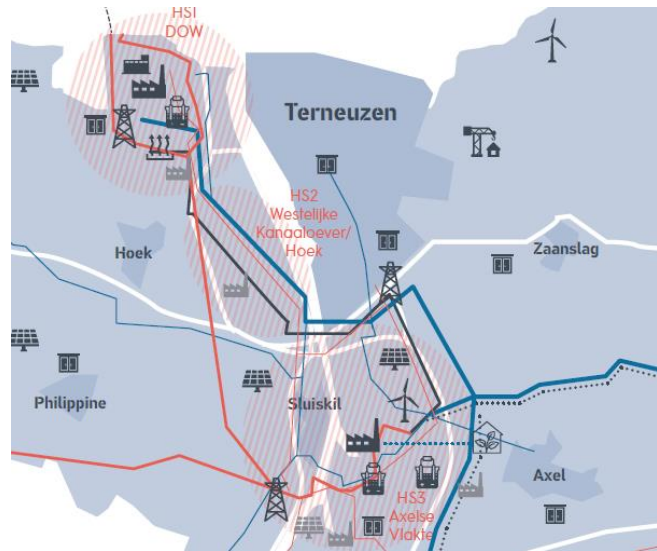
- In de gemeente Terneuzen bevinden zich 4 HS/(TS)/MS-stations: Terneuzen, Terneuzen-Zuid, Westdorpe en Sas van Gent.
- **Station Terneuzen** is een bijzonder station dat achter het gesloten distributie systeem zit van DOW Benelux. Enkele grote industriële klanten hebben hier een directe aansluiting op het net.
- Dit station wordt momenteel voorzien van nieuwe transformatoren en een uitbreiding van het station. Hierdoor ontstaat extra ruimte voor nieuwe initiatieven. De verzwaring is naar verwachting in 2023 gereed [ZL23: Investeringsplan Stedin, 2022].
- TenneT realiseert naar verwachting in 2025 een nieuwe 150kV-kabelverbinding om de capaciteit van Zeeuws-Vlaanderen te vergroten [Investeringsplan TenneT, 2022].
- TenneT realiseert naar verwachting in 2031 een nieuw HS-station bij Terneuzen en een 380kV-verbinding richting Terneuzen t.b.v. het vergroten van de aansluitcapaciteit van de industrie [Investeringsplan TenneT, 2022].



IP projecten en duiding van ontwikkelingen

Concrete sectorplannen

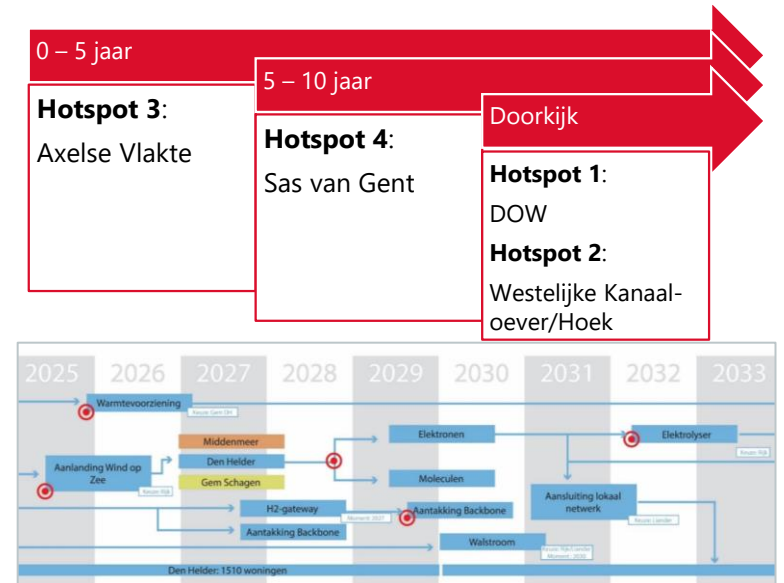
- Verzamel alle sectorplannen uit de energievisie en stap 1: inzicht verkrijgen.
- (Optioneel) maak een integrale doorrekening van de impact van de sectorplannen op de energie-infrastructuur.
- Zijn de huidige projecten in het investeringsplan voldoende, of is een extra (investerings-)project noodzakelijk?



Sectorplannen en identificeren hotspots

Vergezichten in hotspots

- Identificeer hotspots per deelgebied en bepaal welke projecten er nodig zijn in deze hotspot.
- Prioriteer de geplande projecten in de tijd.
- Creëer tijdspaden waarin de ontwikkelvarianten zijn opgenomen, met de onzekerheden en toekomstige keuzes en hoe deze invloed hebben op de projecten.



Prioriteren projecten en schets ontwikkelpad

Aanpak voor ontwikkelvarianten

Identificeren van hotspots en ontwikkelvarianten

Organiseer een designsessie per deelgebied, met als doel:

- Identificeer de belangrijkste hotspots per deelgebied. Deze hotspots vormen de basis voor deze stap van integraal programmeren.
- Identificeer en beschrijf de belangrijkste ontwikkelingen en onderdelen in de geïdentificeerde hotspots. Iedere hotspot heeft zijn eigen 'verhaallijn'. Beschrijf hierin ook de raakvlakken met de omgeving.
- Identificeer de dominante speler(s) in het energiesysteem van die hotspot (zoals de industrie (Yara m.n.) in hotspot De Axelse Vlake).
- Identificeer de meest kansrijke ontwikkelvarianten (met advies van de netbeheerders en andere relevante stakeholders) voor het faciliteren van de gewenste ontwikkelingen in iedere hotspot. Denk hierbij aan:
 - Projecten voor de toevoer van verschillende typen energiedragers, door verschillende typen energie-infrastructuur (ook lokale/decentrale opwek).
 - Projecten die vraag en aanbod slim combineren, zoals slimme energiehubs.
 - Projecten die de vraag naar energie verminderen
 - Verplaatsen van de vraag naar energie (herlocaliseren).

Tijdspaden opzetten

Geïdentificeerde ontwikkelvarianten kunnen in de tijd worden geplaatst, op basis van geplande realisatie. Het resultaat zijn zogenaamde tijdspaden: een

tijdshorizon met stapsgewijze uitbreidingen en keuzes die nodig zijn om te komen tot een robuust energiesysteem in de toekomst (met advies van de netbeheerders en andere relevante stakeholders). Hieraan ten grondslag liggen scenario's over hoe het energiesysteem uitgebreid kan worden, binnen welke termijn en wat randvoorwaarden of kansen en risico's zijn in de toekomst.

Samenbrengen van ontwikkelvarianten en tijdspaden

Organiseer een designsessie op provincieniveau, samen met de stakeholders, waarin de ontwikkelvarianten en tijdspaden van de deelgebieden samenkomen voor Zeeland. Creëer een totaalbeeld voor de provincie. Bij complexe hotspots, met grote impact op het Zeeuwse energiesysteem, kan het nuttig zijn om verdiepende sessies (*deepdives*) te organiseren met lokale betrokkenen, om de situatie en ontwikkelvarianten verder te verkennen.

Verrijken van tijdspaden met de *Vooruitdenkers*

Het samengestelde beeld kan verder verrijkt en/of gechallenged worden door een creatieve en *out-of-the-box* blik te werpen hierop samen met de *Vooruitdenkers*. Geef hierbij specifiek aandacht aan flex-opties en energieconversie, oftewel: de complexiteit van het toekomstige integrale energiesysteem. Zijn er nog andere invalshoeken of innovatieve ideeën over de ontwikkelpaden?

Acties stap 3: ontwikkelvarianten

Tabel 7 toont een overzicht van de te doorlopen stappen voor het identificeren van ontwikkelvarianten en creëren van tijdspaden – de derde stap in de programmeercyclus.

Actie	Wie	Wat
Designsessie – ontwikkelvarianten en tijdspaden	WIP Deelgebied + stakeholders	Organiseer een designsessie per deelgebied met als doel: identificeren van hotspots, opstellen van verhaallijnen, opstellen van ontwikkelvarianten en tijdspaden per deelgebied.
Designsessie – ontwikkelvarianten met de Vooruitdenkers	WIP Zeeland + stakeholders	Organiseer een sessie met de brede groep stakeholders waarin de ontwikkelvarianten en tijdspaden van de deelgebieden samenkomen voor Zeeland. Challenge deze tijdspaden met de Vooruitdenkers.
Optioneel: themasessies per hotspot	WIP Zeeland/ WIP Deelgebied + evt. relevante stakeholders	Organiseer verdiepende sessies specifiek voor hotspots met een grote impact op het energiesysteem van Zeeland (in de toekomst) en verken – evt. met relevante partijen uit de brede groep stakeholders, de mogelijke ontwikkelvarianten meer in detail.
BO Deelgebieden (4x) – ontwikkelvarianten	BO Deelgebieden	Bespreken van de input vanuit de WIP Zeeland voor stap 3, en bestuurlijke afweging voor goedkeuring van de ontwikkelvarianten – als onderdeel van de energievisie.
Bestuurlijk besluit – ontwikkelvarianten (energievisie)	WIP Zeeland en Energieraad Zeeland	Na bestuurlijke toets door de Energieraad Zeeland, volgt goedkeuring en vaststelling van de energievisie (incl. ontwikkelpaden) en het afwegingskader door gemeenteraden en Provinciale Staten.

Tabel 7: Acties voor het doorlopen van stap 3 van de programmeercyclus: Ontwikkelvarianten.



Deel 7:

Stap 4: Afwegen en kiezen

Stap 4: keuze in een samenhangend pakket

Het doel van stap 4 is het maken van een bestuurlijke keuze over een samenhangend 'pakket' aan concrete infrastructuur- en flex-projecten, inclusief de daarmee samenhangende impact voor sectorale en ruimtelijke plannen. In deze stap worden de ontwikkelvarianten uit stap 3 gescoord met behulp van het afwegingskader uit stap 2. De keuze die de bestuurders maken landt in het provinciaal MIEK Zeeland.

Bestuurlijke principes

De besluitvorming is ingericht aan de hand van 3 strategische principes:

- *Programmeren is vooruitzien.*
 - We zijn transparant, delen informatie vroegtijdig, en kijken vooruit richting 2050.
- *Programmeren kunnen we leren.*
 - We werken adaptief, halen input op vanuit onafhankelijke experts, we reflecteren.
- *Programmeren, het kan verkeren.*
 - We werken open en gelijkwaardig samen, het is een spannend proces, er is een helder opschaal-proces.

Rol Provincie

De Provincie is regisseur van dit proces. Provinciale Staten stellen de energievisie, het afwegingskader en het Programma Energie-infrastructuur

(PEI) vast. Gedeputeerde Staten stellen de uiteindelijke PMIEK vast (na bespreking en instemming vanuit de Energieraad).

Rol gemeenten

Gemeenten doen actief mee in alle stappen van het proces. Gemeenteraden stellen de energievisie en het afwegingskader vast. Gemeenten verankeren ruimtelijk beleid in hun omgevingsvisie of sectorale plannen.

Interprovinciaal Overleg

Na het PMIEK-besluit op provinciaal niveau, dient de Provincie haar PMIEK in bij het IPO, waarna het wordt doorgezet naar EZK. Het vervolgproces, waaronder de afweging met de andere PMIEK's en de verhouding tot het nationale MIEK, is nog onderwerp van discussie en vraagt nadere uitwerking.

Rol netbeheerders

Daarna zijn de netbeheerders aan zet, om de besluiten door te vertalen in de investeringsplannen. De netbeheerder spant zich hierbij in om het PMIEK door te vertalen naar de investeringsplannen, maar kan in uiterste gevallen daarin afwijken vanuit specifieke eisen vanuit hun wettelijke taak – zie ook de volgende pagina.

Het PMIEK en de investeringsplannen

Hoe worden PMIEK-projecten meegenomen in het investeringsplan?

De minister voor Klimaat & Energie werkt aan een aanvullend prioriteringskader² om provinciale en nationale MIEK-projecten extra gewicht mee te geven in de investeringsplannen van de netbeheerders.

Het uitgangspunt van het prioriteringskader is om extra gewicht en daarmee prioriteit te geven aan MIEK-projecten. Daarmee krijgen projecten uit het (nationaal en provinciaal) MIEK een hogere prioritaire status om zo de grootste maatschappelijke impact te realiseren. Het prioriteringskader werkt daarmee als een aanvullend instrument om binnen de duizenden investeringen van de netbeheerders te prioriteren.

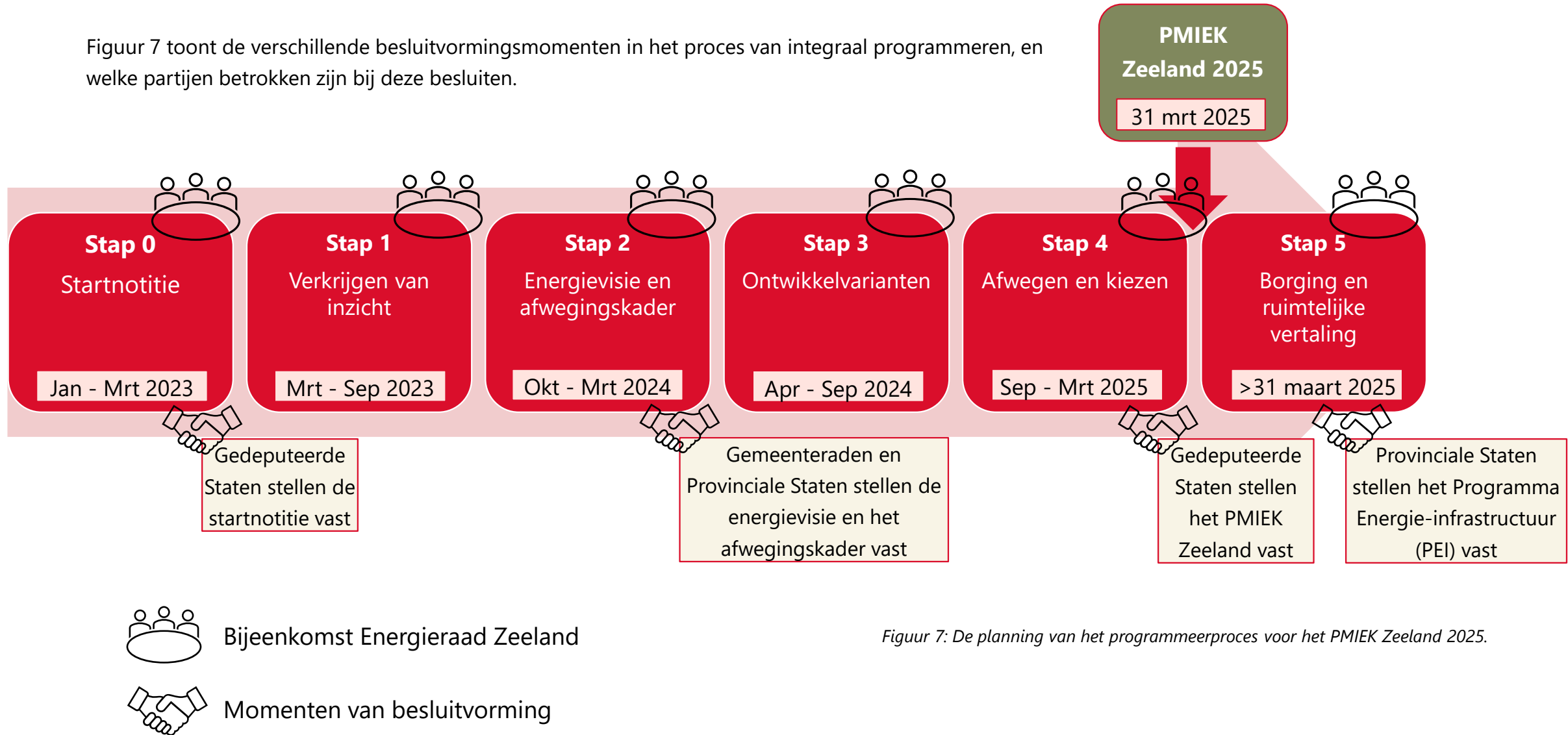
Zowel op nationaal als regionaal niveau worden MIEK-projecten benoemd. Prioritering met het nationaal en provinciaal MIEK wordt toegepast in het eerstvolgende investeringsplan (2024) van de netbeheerders. De minister zal het tweede kwartaal van 2023 met een Ministeriele Regeling (MR) komen voor de uitwerking en wettelijke basis voor dit prioriteringskader. Daarnaast zal dit ook verwerkt worden in de Energiewet.

2: 17 maart 2023, Nr. 174



Besluitvorming in PMIEK-proces

Figuur 7 toont de verschillende besluitvormingsmomenten in het proces van integraal programmeren, en welke partijen betrokken zijn bij deze besluiten.



Figuur 7: De planning van het programmeerproces voor het PMIEK Zeeland 2025.

Energieraad Zeeland (1)

Rol

De Energieraad Zeeland geeft sturing aan het integraal programmeren. Het komt 3-maandelijks bijeen. De Provincie is de regisseur van het PMIEK-traject, en is daarom voorzitter van de Energieraad. Partijen in de Energieraad Zeeland worden gevraagd in te stemmen met de energievisie, het afwegingskader, en uiteindelijk het PMIEK. Vanuit de Zeeuwse gemeenten sluiten er 4 wethouders aan. Zij zijn vertegenwoordigers uit de vier deelgebieden.

Mandaat

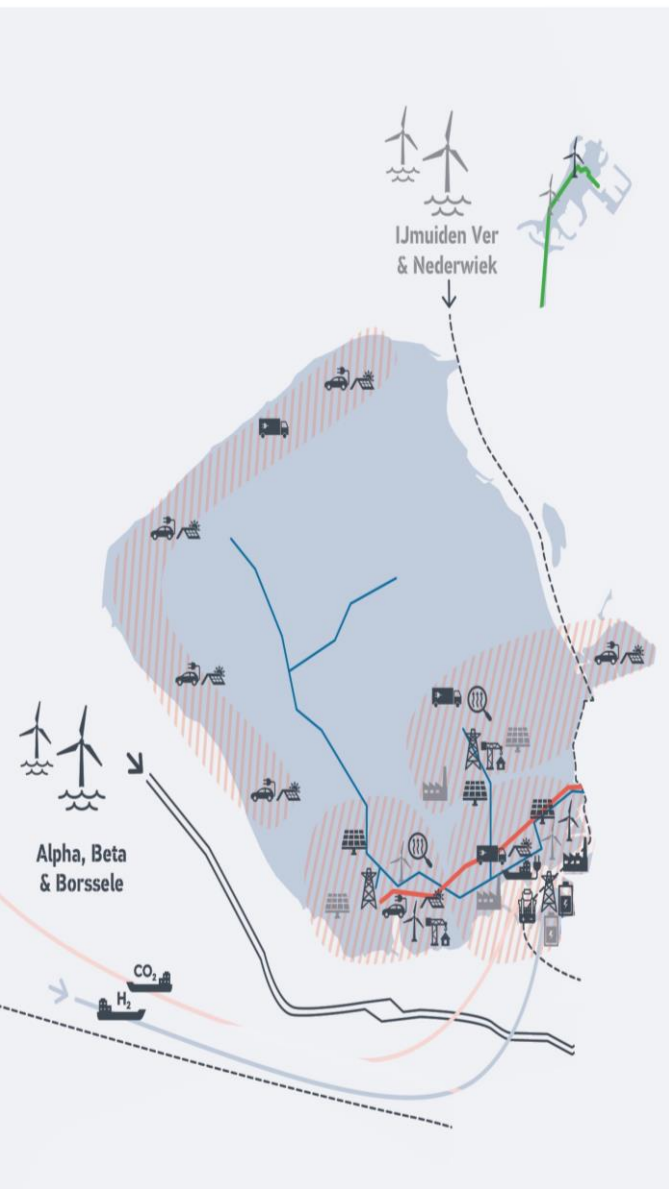
Voorafgaand aan de bestuurlijke overleggen, zorgen de deelnemers ervoor dat eigen colleges en eigen organisaties goed betrokken zijn. Dat 'mandaat' kan opgehaald zijn bij college (BenW of GS), of vanuit gemeenteraden en Provinciale Staten, of in de eigen organisatie - zie ook pagina 51.

Organisatie	In persoon
Provincie Zeeland	Jo-Annes de Bat, gedeputeerde Zeeland
4 wethouders uit de deelgebieden	Ankie Smit, wethouder Schouwen-Duiveland (namens Schouwen-Duiveland/Tholen) Jeroen Louws, wethouder Middelburg (namens Walcheren) Laszlo van de Voorde, wethouder Terneuzen (namens Zeeuws-Vlaanderen) Arno Witkam, wethouder Borsele (namens Bevelanden)
Stedin	Martin Martens, regiodirecteur Zeeland
TenneT	Robert Kuik, head of Grid Planning (bij afwezigheid: Oscar Tessensohn)
Gasunie	Robert van Tuinen, directeur Industrieclusters
North Sea Port (NSP)	Maarten den Dekker, projectleider Energietransitie en Duurzaamheid
VNO-NCW	Sem Stroosnijder, projectmanager Milieu en Duurzaamheid

Tabel 8: Overzicht van de invulling van de Energieraad Zeeland.



Energieraad Zeeland (2)



Het PMIEK is tot stand gekomen onder de vlag van het Bestuurlijk Platform PMIEK Zeeland. Dit platform heeft de intentie uitgesproken om het aandachtsgebied te verbreden en daarbij aansluiting te zoeken met het Landelijk Actieprogramma Netcongestie. De bedoeling is om naast het PMIEK, dat ondergebracht wordt in een apart werkspoor, ook aandacht te hebben voor twee aanvullende werksporen: het versnellen van projecten, en het beter benutten van bestaande capaciteit.

Versnellen

Stedin en TenneT maken een overzicht van projecten die met elkaar samenhangen en waarvan gezamenlijke monitoring van de voortgang nodig is. Het gaat hierbij vooral om projecten die nu al in voorbereiding zijn. Die projecten zijn niet beperkt tot de PMIEK projecten. Ook andere projecten, waarvan de realisatie complex is, worden hierbij betrokken. Door gezamenlijke regie van netbeheerders en Provincie op het proces, wordt onnodige vertraging voorkomen en wordt de oplevering van projecten mogelijk versneld. Daarbij is de meeste winst te behalen door een snel en soepel verloop van ruimtelijke- en vergunningsprocedures.

Beter benutten

Op veel momenten van de dag is er ruim voldoende transportcapaciteit in het net beschikbaar. Alleen in de pieken van verbruik of productie van elektriciteit worden de grenzen van het net bereikt. Flexibel gebruik van elektriciteit en van het net wordt steeds waardevoller en noodzakelijker. Het ontsluiten en vergroten van flexibele capaciteit is veelal complex. Het vergt een omslag in denken en doen. Niet alleen bij netgebruikers, maar ook bij overheden en netbeheerders. Dit werkspoor is erop gericht om met elkaar die omslag in denken en doen te bereiken en concrete stappen te zetten in een betere benutting van bestaande transportcapaciteit. Denk hierbij aan het ontwikkelen van slimme netoplossingen, maar ook aan aanpassing van bijvoorbeeld wet- en regelgeving.

Om sturing te geven aan de drie werksporen heeft het Bestuurlijk Platform PMIEK besloten de naam te wijzigen in *Energieraad Zeeland*. Deze wijziging is door dit gehele plan doorgevoerd.

Bestuurlijk overleg in de deelgebieden (1)

Rol

In de 4 deelgebieden is er bestuurlijk overleg na iedere stap (0 t/m 4: verkrijgen van inzicht, energievisie en afwegingskader, ontwikkelpaden, afwegen en kiezen).

Zeeuws-Vlaanderen	In persoon
Provincie Zeeland	Gedeputeerde/directeur (voorzitter) Naam PM
Gemeente Hulst	Jean-Paul Hageman of Gino Depauw, wethouder
Gemeente Sluis	Cees Liefthing, wethouder
Gemeente Terneuzen	Laszlo van de Voorde, wethouder
Stedin	Martin Martens
North Sea Port	Maarten den Dekker
TenneT	Oscar Tessensohn
Gasunie	Robert van Tuinen

Tabel 9: Overzicht van de invulling van het BO PMIEK Zeeuws-Vlaanderen.

Schouwen Duiveland en Tholen	In persoon
Provincie Zeeland	Gedeputeerde/directeur (voorzitter) Naam PM
Gemeente Tholen	Wethouder met portefeuille RO en/of energie: Naam PM
Gemeente Schouwen-Duiveland	Ankie Smit, wethouder
Stedin	Martin Martens
TenneT	Oscar Tessensohn
Gasunie	Robert van Tuinen

Tabel 10: Overzicht van de invulling van het BO PMIEK Schouwen-Duiveland en Tholen.

Bestuurlijk overleg in de deelgebieden (2)

De Bevelanden	In persoon
Provincie Zeeland	Gedeputeerde/directeur (voorzitter) Naam PM
Gemeente Goes	Wethouder met portefeuille RO en/of energie: Naam PM
Gemeente Reimerswaal	Wethouder met portefeuille RO en/of energie: Naam PM
Gemeente Kapelle	Wethouder met portefeuille RO en/of energie: Naam PM
Gemeente Borsele	Arno Witkam, wethouder
Gemeente Noord-Beveland	Wethouder met portefeuille RO en/ of energie: Naam PM
Stedin	Martin Martens
North Sea Port	Maarten den Dekker
TenneT	Oscar Tessensohn
Gasunie	Robert van Tuinen

Tabel 11: Overzicht van de invulling van het BO PMIEK Bevelanden.

Walcheren	In persoon
Provincie Zeeland	Gedeputeerde/directeur (voorzitter) Naam PM
Gemeente Middelburg	Jeroen Louws, wethouder
Gemeente Veere	Wethouder met portefeuille RO en/of energie: Naam PM
Gemeente Vlissingen	Wethouder met portefeuille RO en/of energie: Naam PM
Stedin	Martin Martens
North Sea Port	Maarten den Dekker
TenneT	Oscar Tessensohn
Gasunie	Robert van Tuinen

Tabel 12: Overzicht van de invulling van het BO PMIEK Walcheren.

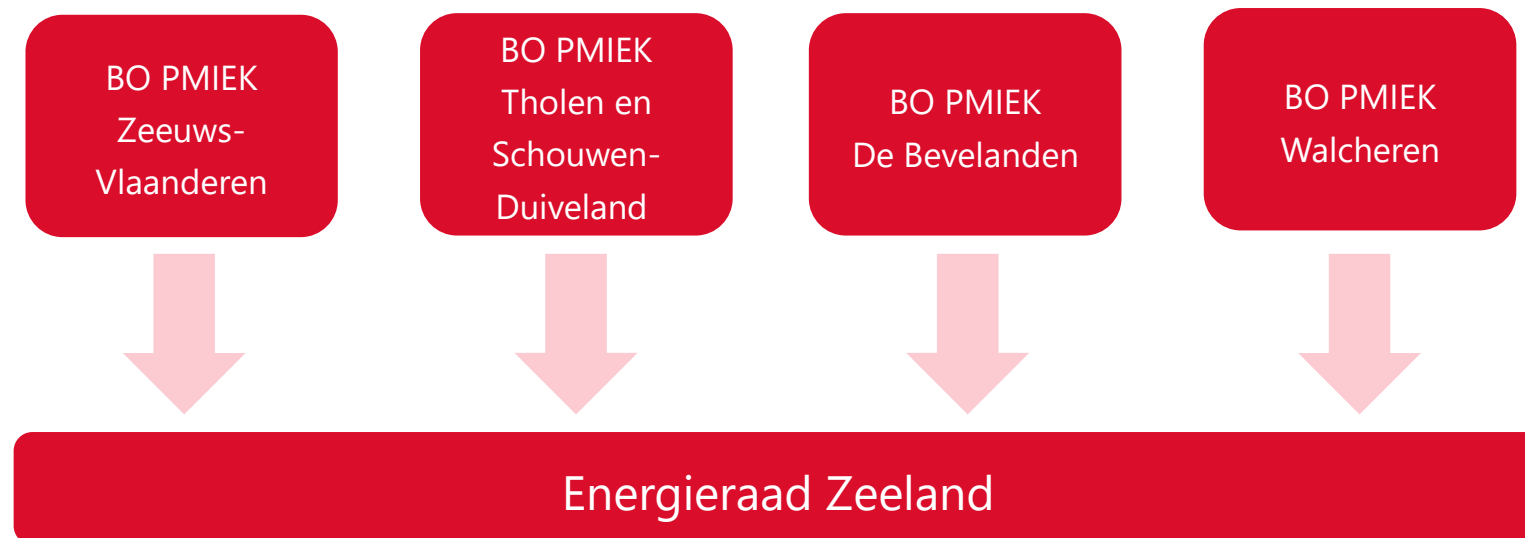
Samenwerking en besluitvorming

Iedere deelregio doorloopt een eigen proces voor integraal programmeren, met werksessies in de gebieden. Met stakeholders uit het gebied. Bestuurders (wethouders gemeenten, netbeheerders, gedeputeerde) bespreken het PMIEK van de deelregio. Gemeenten betrekken waar nodig hun colleges, en hun gemeenteraad.

Op provinciaal niveau besluiten gedeputeerde, Stedin, TenneT, Gasunie, VNO-NCW, NSP en per regio één afgevaardigd wethouder (samen de Energieraad Zeeland). Partijen stemmen in met de PMIEK-projectenlijst. Gedeputeerde Staten nemen vervolgens het officiële besluit over het PMIEK.

PMIEK is een openbaar besluit en wordt gecommuniceerd via een brief aan Raden, Staten en de 3 netbeheerders: Stedin, TenneT en Gasunie.

Provinciale Staten en gemeenteraden worden in de gehele programmeercyclus betrokken. Zij stellen de energievisie (inclusief ontwikkelpaden) en het afwegingskader vast. Gedurende het gehele proces worden zij geïnformeerd. Bij de start ontvangen PS en de Raden het plan van aanpak, met een begeleidende brief. Dit plan van aanpak kunnen zij agenderen voor een informatieve bijeenkomst.



Figuur 8: Weergave van het besluitvormingsproces tussen de deelgebieden en de Energieraad Zeeland.

Betrekken gemeenteraden en Provinciale Staten

Officiële bevoegdheid

In de tweejaarlijkse cyclus van integraal programmeren, is het belangrijk om gemeenteraden en Provinciale Staten te betrekken. Dat gebeurt op verschillende manieren, die een beroep doen op de kader stellende, en controlerende rol van de Raden en Staten.

Startnotitie

We informeren alle gemeenteraden en Provinciale Staten over het proces. Dit doen we door het plan van aanpak (startnotitie) te sturen, met een begeleidende brief. In die brief geven we aan dat we graag bereid zijn het proces toe te lichten in een informatieve bijeenkomst. Mochten er meerdere informatiesessies gewenst zijn, dan zorgen we voor uniforme informatie.

Energievisie en afwegingskader

Voor de energievisie en het afwegingskader: deze worden ter vaststelling aangeboden aan alle gemeenteraden en aan Provinciale Staten. We zorgen voor een uniform voorstel, wat overal (ongeveer) gelijktijdig ter vaststelling wordt aangeboden. We zijn ons er bewust van dat dit op organisatieniveau tot verschillen kan leiden, bijvoorbeeld dat er op gemeentelijk niveau moties worden ingediend.

Besluit PMIEK

- De officiële bevoegdheid voor vaststelling van het PMIEK Zeeland, ligt bij GS Zeeland.
- Na vaststelling van het PMIEK, informeren we wederom de Raden en Staten over het besluit, middels een brief.

Ruimtelijke borging

- Ruimtelijke borging Programma Energie-infrastructuur (PEI): dit is een PS-bevoegdheid om vast te stellen. Het kan een programmaonderdeel zijn van de omgevingsvisie.
- Ruimtelijke borging in sectorale plannen: (normaliter) bevoegdheid van gemeenteraden om vast te stellen of ruimtelijk beleid te wijzigen.



Acties stap 4: afwegen en kiezen

Tabel 13 toont een overzicht van de te doorlopen stappen voor het afwegen en kiezen van ontwikkelvarianten – de vierde stap in de programmeercyclus.

Actie	Wie	Wat
Designsessie - afwegen en kiezen	WIP Zeeland, stakeholders	Organiseer een designsessie met als doel: ontwikkelvarianten 'scoren' aan de hand van het afwegingskader en prioritering en fasering in tijd.
BO Deelgebieden (x4) – PMIEK	WIP Deelgebieden, BO Deelgebieden	Bespreken input WIP, en bestuurlijke afweging aan de hand van score van ontwikkelvarianten.
Bestuurlijke toets – PMIEK Zeeland	Energieraad Zeeland	Besluit Energieraad Zeeland en besluit tot aanscherping projectfiches.
Verwerken besluit	WIP Zeeland	Aanscherping projectfiches, concreet maken van acties per partij.
Indienen PMIEK Zeeland	Provincie	Indienen van PMIEK bij het IPO en de netbeheerders.
Communicatie	WIP Zeeland, Provincie	Brede communicatie richting betrokkenen (alle participatieniveaus) vanuit de Provincie.

Tabel 13: Acties voor het doorlopen van stap 4 van de programmeercyclus: Afwegen en kiezen.



Deel 8:

Stap 5: Borging en ruimtelijke vertaling

Borging en ruimtelijke vertaling (1)

Het doel van stap 5 is de borging van de programmering uit stap 4 in formeel instrumentarium en investeringsbeslissingen. Na een keuze voor een samenhangend pakket aan projecten inclusief implicaties voor ontwikkelingen (ontwikkelvariant), wordt deze variant doorvertaald naar acties en beleid van overheden, investeringsbeslissingen van netbeheerders, en eventueel acties van marktpartijen (bijv. realisatie flex-opties).

Alle deelnemende partijen committeren zich eraan de programmeringsafspraken te vertalen naar investeringsplannen, sectoraal beleid en omgevingsbeleid. In bepaalde gevallen zal de realiteit erom vragen om tijdens de uitvoering af te wijken van de gemaakte afspraken. Wijzigingen in de programmering worden gezamenlijk gemaakt. Tijdens het borgen van de plannen in instrumenten voeren partijen halfjaarlijks een gezamenlijk toets uit of de borging naar behoren verloopt. Als onderdeel van de borging wordt er een provinciaal Programma Energie Infrastructuur (PEI) opgesteld, dat onder andere ingaat op de ruimtelijke borging van de projecten uit het provinciaal MIEK.

Borging

GS besluiten over PMIEK op provinciaal niveau, en daarna is de Provincie aan zet om (vanuit landelijk besluit) het uiteindelijke besluit te laten landen in ruimtelijk beleid.

- PS besluiten over het PEI. Dit voorstel gaat in op (ruimtelijke) doorvertaling van de projecten uit het PMIEK.
- Het voorstel wordt geagendeerd in de colleges van BenW. Afhankelijk van waar mandaat ligt, kan dit ook een raadsbesluit vergen om sectoraal beleid te wijzigen of vast te stellen. Te denken valt aan een aanpassing van omgevingsbeleid, mobiliteitsbeleid, landbouwbeleid, de RES of de CES.
- Colleges BenW van de betrokken gemeenten hebben zelf de verantwoordelijkheid een inhoudelijke link te leggen tussen vergunningstrajecten (van duurzame opwek). Voor de Provincie geldt dit ook voor PIP-procedures.

Borging en ruimtelijke vertaling (2)

Stedin, TenneT en Gasunie verankeren de programmering in de Investeringsplannen 2026-2028. De landelijke netbeheerders starten eerder met hun IP's, dit is een punt van aandacht, en zal goed aan de voorkant besproken moeten worden hoe hier om te gaan op weg naar de vorming van het PMIEK.

De verankering wordt ook doorvertaald in ruimtelijke sturing in relatie tot vestigingsklimaat en beschikbare infrastructuur. Hierin spelen zowel NSP als het waterschap Scheldestromen (grondeigenaar) een belangrijke rol.

Opschaling

Wanneer er een situatie ontstaat waarin er geen consensus wordt bereikt in de programmering, is er op dit moment geen concrete afspraak gemaakt hoe eventueel op te schalen. Binnen de samenwerking, zoeken de partijen naar consensus.

Netbeheerders kunnen in uiterste gevallen gemotiveerd afwijken van de vastgestelde programmering, om aan hun wettelijke taken te voldoen. Wanneer zo'n situatie zich voordoet, treedt de netbeheerder in overleg met de Energieraad Zeeland of met de toezichthouder en landelijk BO MIEK, en relevante stakeholders (voorafgaand aan de publicatie van het

IP). De netbeheerder geeft in haar motivatie aan wat de impact is van de afwijking (zowel economisch, t.a.v. het energiesysteem, t.a.v. de volgende programmeercyclus)

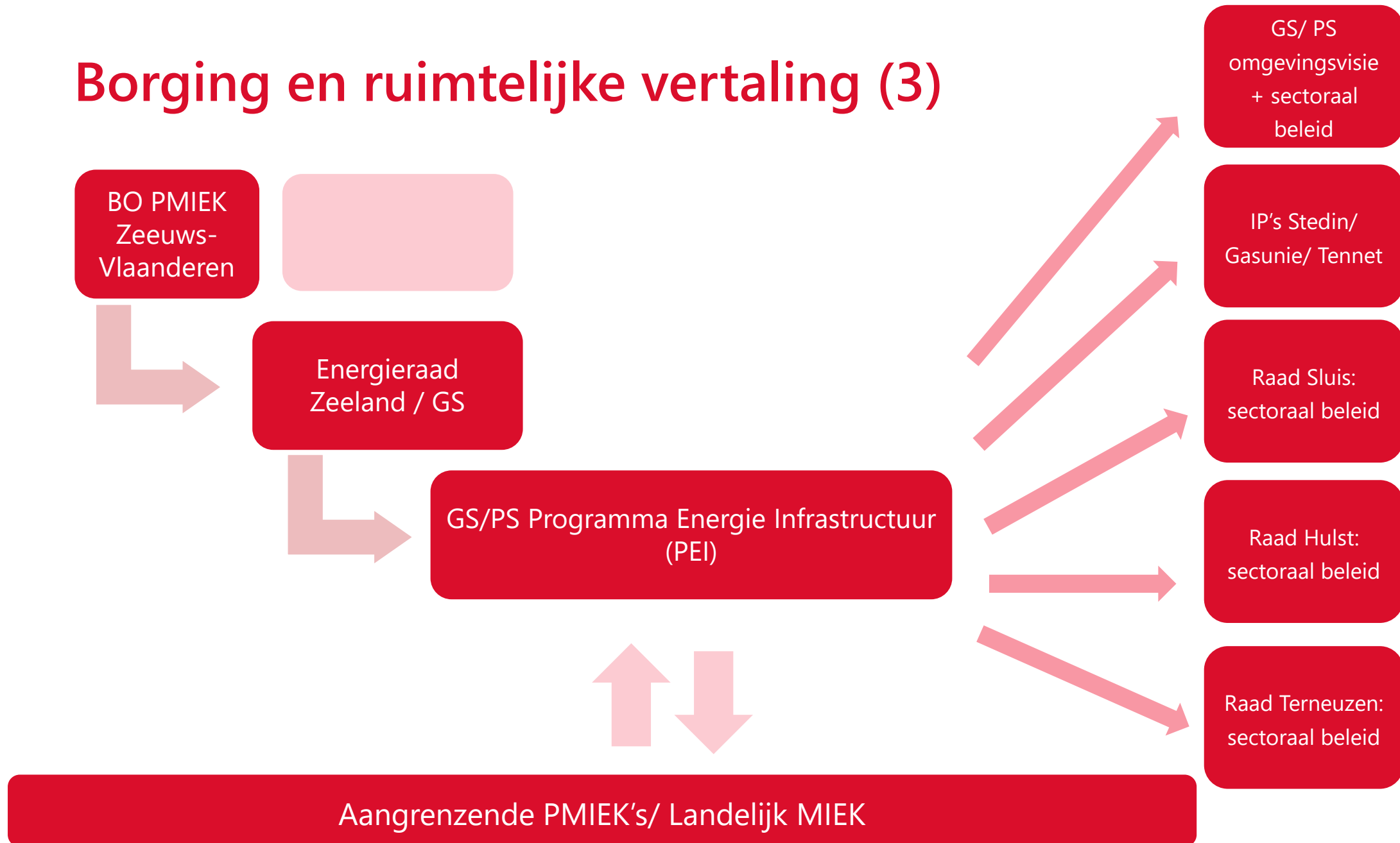
Samenvatting van stap 5

Tabel 14 toont een overzicht van de te doorlopen stappen voor de borging en ruimtelijke vertaling van het PMIEK Zeeland – de vijfde stap in de programmeercyclus.

Actie	Wie	Wat
Provinciale ruimtelijke verankering	Provincie Zeeland	Provinciaal programma Energie-infrastructuur (PEI), als onderdeel van de provinciale omgevingsvisie.
Ruimtelijke verankering	Gemeenten	Aanpassing ruimtelijk beleid (sectoraal beleid of omgevingsvisie) incl. gemeenteraden.
Verwerken besluit	TenneT, Gasunie en Stedin	Verwerken PMIEK-besluit in de investeringsplannen.
Communicatie	Netbeheerders en WIP Zeeland	Gezamenlijke communicatie over verwerking in de investeringsplannen.
Evaluatie	WIP Zeeland + stakeholders	Evalueren en proces aanscherpen voor de volgende cyclus.

Tabel 14: Acties voor het doorlopen van stap 5 van de programmeercyclus: Borging en ruimtelijke vertaling.

Borging en ruimtelijke vertaling (3)



Figuur 9: Weergave van de borging en ruimtelijke vertaling van het PMIEK-proces – voorbeeld situatie Zeeuws-Vlaanderen.

Deel 9:

Risico's en aandachtspunten

Bijlage 3: Risico's en aandachtspunten

Gedurende de totstandkoming van dit PMIEK Zeeland 2023, zijn diverse aandachtspunten naar voren gekomen en risico's benoemd.

Wisselwerking tussen NMIEK en PMIEK

Een goede wisselwerking met het nationale MIEK is van belang. Zowel het nationale MIEK als het PMIEK zijn instrumenten die nog in ontwikkeling zijn en waar nog aan gewerkt wordt. Denk bijvoorbeeld aan de status en doorwerking van deze instrumenten in het investeringsportfolio van netbeheerders en de doorwerking naar het ruimtelijk beleid van de overheden. We constateren in dit verband nog wel een gebrek aan een landelijk gecoördineerde aanpak voor de uitwerking van het PMIEK, met duidelijke spelregels en definities. Dit zorgt voor verschillen tussen provincies per PMIEK op meerdere aspecten.

Aanbeveling: we pleiten ervoor om de kaders die van toepassing zijn op het PMIEK verder aan te scherpen, zodat hier voor toekomstige edities meer uniformiteit in komt.

Verwevenheid energiesysteem

Het Zeeuwse energiesysteem is verweven met zowel naastgelegen Provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant, maar ook over de landsgrenzen heen naar België. Dat vraagt om een bredere blik. Landelijke en regionale netbeheerders zijn goed in positie om deze informatie in te brengen, en tegelijkertijd is er een bepaalde 'concurrentie' ten aanzien van capaciteit en middelen in het verzorgingsgebied van Stedin ook een punt van aandacht.

Het risico bestaat dat bestaande processen en trajecten naast het Integraal Programmeren blijven bestaan en mogelijk conflicteren.

Aanbeveling: zorg voor goede afstemming met bijvoorbeeld de scenario-werkgroep vanuit de netbeheerders, met toezichthouders ACM en SodM, ruimtelijk beleid, en met lopende trajecten als de RES, CES en NAL.

Infrastructuur en vestigingsklimaat

Er is een sterke wisselwerking tussen beschikbare infrastructuur en het vestigingsklimaat in Zeeland. NSP speelt een belangrijke rol in het stimuleren van gewenste ontwikkelingen.

Aanbeveling: investeer toekomstbestendig, zo voorkom je dat een gebrek aan voldoende energie-infrastructuur een beperkend effect heeft op het vestigingsklimaat.

Aanbevelingen proces

- Neem voldoende tijd en rust om maatschappelijk en bestuurlijk/ politiek draagvlak te houden, en de gewenste kwaliteit te kunnen leveren.
- Een gemeenschappelijke cultuur/ samenwerkingshouding is nodig op de werkvloer, waarin een open sfeer ontstaat en de wil om vroegtijdig in processen informatie met elkaar te delen. Nadenken over een nieuw energiesysteem gaat enkel en alleen met de blik vooruit, en de wil om samen te ontwikkelen.
- Communiceer duidelijk richting stakeholders welke rol zij hebben in de totstandkoming van de programmering, en in de borging van sectoraal beleid.

Deel 10:

Bijlagen

Bijlage 1: Het PMIEK Zeeland 2023 – de verkorte cyclus

Voor het opstellen van een PMIEK 2023 – welke 31 maart 2023 aangeleverd moet worden bij het IPO (exclusief stap 5 in de programmeercyclus: borging), is het noodzakelijk een versnelde cyclus van integraal programmeren te doorlopen, waarbij voorgestelde stappen uit de cyclus worden ingekort of overgeslagen. Het is een pragmatische, korte-termijn benadering van integraal programmeren.

Uitgangspunten:

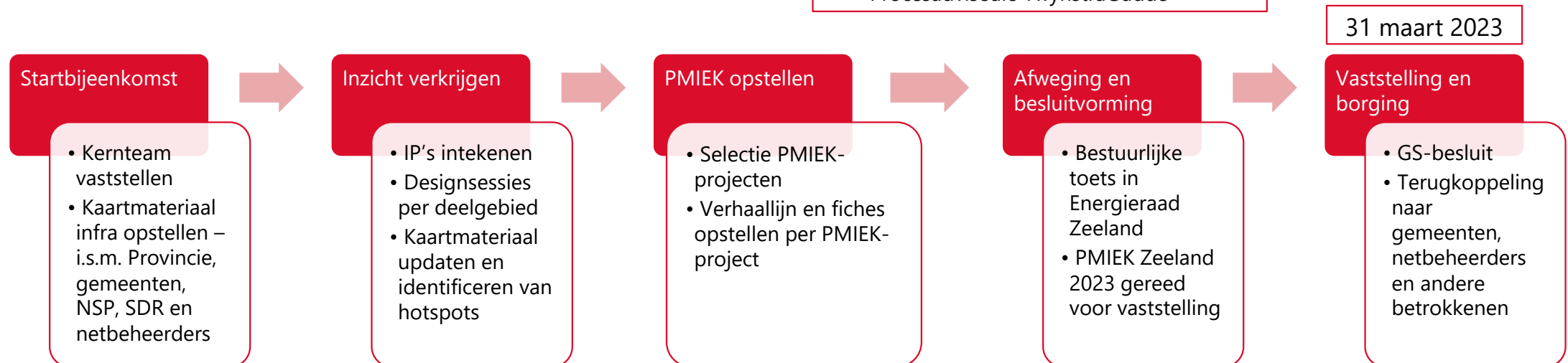
- Vanwege tijdsdruk is er minder ruimte voor een uitgebreide inventarisatie per gemeente over de ontwikkelingen tot 2030.
- Focus ligt op korte termijn projecten die versnelling nodig hebben in

realisatie en bijdragen aan maatschappelijke doelstellingen. Het PMIEK 2025 biedt de mogelijkheid verder vooruit te kijken naar andere projecten.

- Pragmatische benadering op basis van bekende projecten bij Provincie, gemeenten, netbeheerders en klankbordgroep (o.a. RES-organisatie, NSP, SDR, TenneT en Gasunie).

Kernteam samenstellen:

- Provincie
- Stedin
- 1 x vertegenwoordiger per deelgebied
- Procesadviseurs TwynstraGudde



Figuur 10: Weergave van het proces om te komen tot het PMIEK Zeeland 2023.

Bijlage 2: Afwegingskader criterium 1. Maatschappelijk-economische impact

Subcriterium	Toelichting	Beoordeling
Faciliteren maatschappelijk-economische ontwikkelingen	De mate waarin een uitbreidingsinvestering bijdraagt aan het faciliteren van gewenste ruimtelijke en/of maatschappelijk-economische ontwikkelingen (lokale hotspots), zoals bijvoorbeeld: woningbouwprojecten, aansluiting van bedrijven, opwekprojecten of een laadplein voor zware logistiek.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]
CO ₂ -reductie	De mate waarin een uitbreidingsinvestering bijdraagt aan CO ₂ -reductie doelstellingen voor de regio, zoals bijvoorbeeld door verduurzaming van de industrie of realisatie van hernieuwbare opwekcapaciteit.	Kwantitatief, in vermeden tonnen CO ₂ [tCO ₂]
Duurzame opwekcapaciteit	De mate waarin een uitbreidingsinvestering bijdraagt aan de doelstellingen voor duurzame opwek van energie in de regio.	Kwantitatief, in gerealiseerde opwekcapaciteit [MW]
Overige maatschappelijke baten	De mate waarin een uitbreidingsinvestering bijdraagt aan andere maatschappelijke baten, zoals toename in lokale werkgelegenheid of versterking van het vestigingsklimaat voor bedrijven.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]
Koppelkansen	De mate waarin de realisatie van een uitbreidingsinvestering kan worden versneld of andere koppelkansen kan realiseren, door het te koppelen aan andere werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld geplande wegwerkzaamheden.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]

Criterion 2. Energiesysteemtoets

Subcriterium	Toelichting	Beoordeling
Aansluiting op lokale beleidskaders	De mate waarin een uitbreidingsinvestering aansluit bij lokale beleidskaders.	[kwalitatief] Of advies [positief/neutraal/negatief]
Benutting bestaande energie-infrastructuur	De mate waarin er bij de uitbreidingsinvestering is getoetst of er alternatieven beschikbaar zijn om de bestaande netcapaciteit beter te benutten, zoals bijvoorbeeld cable pooling (gedeelde aansluiting zon en wind), opslag of vraagsturing.	[kwalitatief] Of advies [positief/neutraal/negatief]
Match vraag en aanbod	De mate waarin er bij de uitbreidingsinvestering is getoetst of gewenste ontwikkelingen van vraag en aanbod van energie bij elkaar gebracht (minder infrastructuur), of gekoppeld (geen infrastructuur) kunnen worden.	[kwalitatief] Of advies [positief/neutraal/negatief]
Systeemintegratie	De mate waarin er alternatieven zijn onderzocht waarmee de druk op het elektriciteitsnet kan worden verminderd en/of de uitbreidingsinvestering kan worden voorkomen, zoals bijvoorbeeld door het inzetten van alternatieve energiedragers (groen gas, waterstof).	[kwalitatief] Of advies [positief/neutraal/negatief]
Landelijke energie-infrastructuur	De mate waarin een uitbreidingsinvestering gekoppeld is, of beïnvloed wordt door investeringen of beschikbaarheid van het landelijke gas- en elektriciteitsnet (onder beheer van TenneT en Gasunie).	[kwalitatief] Of advies [positief/neutraal/negatief]
Oplossen lokale knelpunten	De mate waarin een uitbreidingsinvestering bijdraagt aan het oplossen van knelpunten in voorliggende netten (zoals het laagspanningsnet).	[kwalitatief] Of advies [positief/neutraal/negatief]

Criterion 3. Realiseerbaarheid

Subcriterium	Toelichting	Beoordeling
Ruimtelijke impact	De hoeveelheid ruimte die benodigd is voor een uitbreidingsinvestering en de mate waarin dit ingepast kan worden in de beschikbare ruimte.	Kwantitatief [m ²], aangevuld met kwalitatieve toelichting
Kosten	De hoogte van de investering om een uitbreiding in het energiesysteem te realiseren. Daarnaast zijn beheer- en onderhoudskosten (daar waar deze inzichtelijk zijn) ook interessant om mee te nemen in het totale financiële overzicht en de afweging.	Kwantitatief [€]
Beschikbaarheid van middelen	De mate waarin middelen beschikbaar zijn voor de realisatie van een uitbreidingsinvestering. Denk hierbij aan personeel, financiën, materialen en/of grondstoffen, etc.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]
Timing	De mate waarin de realisatie van een uitbreiding aansluit op het gewenste moment van ingebruikname van de uitbreidingsinvestering, in vergelijking met andere investeringen.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]
Technische uitvoerbaarheid	De mate waarin een uitbreidingsinvestering technisch te realiseren is op de gewenste locatie.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]
Juridische haalbaarheid	De mate waarin een uitbreidingsinvestering voldoet aan het lokale juridisch- en wetgevend kader. Denk hierbij ook aan de beschikbaarheid van vergunningen.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]
Effecten op natuur, landschap en leefomgeving	De mate waarin een uitbreidingsinvestering effect heeft op de lokale biodiversiteit en ecologie, de natuur, de bodem, het landschap of de lokale leefomgeving.	[kwalitatief] Óf advies [positief/neutraal/negatief]

Criterion 4. Draagvlak

Subcriterium	Toelichting	Beoordeling
Maatschappelijk draagvlak	Mate van acceptatie/ondersteuning van de lokale gemeenschap ten aanzien van de uitbreidingsinvestering.	[kwalitatief] Óf advies: [positief/neutraal/negatief]
Politiek-bestuurlijk draagvlak	Mate van acceptatie/ondersteuning van het lokale bestuur ten aanzien van de uitbreidingsinvestering.	[kwalitatief] Óf advies: [positief/neutraal/negatief]



Bij TwynstraGudde werken adviseurs en managers aan veel van de grote en urgente thema's van deze tijd. Denk aan veiligheid, energie, klimaat, digitalisering, mobiliteit, duurzaamheid, financiën en gezondheid. We bieden onze opdrachtgevers binnen zowel de overheid als het bedrijfsleven unieke, werkbare oplossingen en brengen complexe projecten en programma's tot een goed einde. Iets creëren van blijvende waarde, daar gaan we voor. Daardoor hebben we een directe impact op (toekomstige) maatschappelijke en economische ontwikkelingen. En dus een grote impact op morgen.

Alle intellectuele eigendomsrechten met betrekking tot deze presentatie berusten bij TwynstraGudde. Niets uit deze presentatie mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van TwynstraGudde.